

FREKVENSENS

Den Nya Radio- och TV-Tidningen

Nr 2 1988

"Svensk" Marseljäs på franska utlandsradion

DANMARK OCH NORGE INFÖR REKLAMRADIO

Piteå först med ljudteknikerutbildning

Top 40 på SAF Radio

Radio A i Malmö

**ANNONSINTÄKTER FINANSIERAR
RADIO NOVA I VAGNHÄRAD**

Super Channels nedgång - och fall ?

INNEHÅLL:

- 3 **SAF Radio** i Stockholm uppbyggd som en amerikansk Top 40-station.
- 6 **Storbritannien:** Lagstiftning om community-radio snart verklighet *** ILR tecknat nytt musikavtal
- 7 **Radio Nova** via satellit *** BBC:s lokalstationer lämnar mv *** IBA kan mista sin kontroll över lokalradion *** Antalet stationer man får äga *** Capital Radio köper Riviera Radio.
- 8 **Ralph Lundstens** synthversion av **Marseljäsen** signatur på **Radio France Interantionale**. Engelskan får starkare ställning. Reportage från Paris.
- 10 **Konservativa affärsmän** planerar köpa radio- och TV-stationer i USA.
- 11 **Finland:** Nya lokalradiostationer startar i landet
- 12 Avtal klart om TV från Sverige.
- 13 **Island** har fått två nya radiostationer.
- 14 **Motala långvägssändare** förr och nu samt storsändaren i Ervasteby.
- 16 **USA:** FCC utvidgar restriktioner mot fula ord i etern
- 17 **Emmis** har köpt fem NBC-stationer
- 18 **Shadove Stevens** ersätter Casey Kasem Hjärtproblem tvingade Dr Don Rose sluta *** Färre jobb inom radio och TV, men kabel-TV ökar *** Reklam för privata lotterier tillåts.
- 19 **Radio Nova i Vagnhärad** drivs med reklamintäkter. Ny elektronik tillåter 28 timmar obemannade nonstop-sändningar.
- 22 **Danmark:** Närradion får sända reklam. Politisk omsvängning på knappt ett år.
- 24 Över 40 % av danskarna kan se svensk TV.
- 25 Fyra från Lund åkte till **Spanien** för att starta **svenska radiosändningar**.
- 26 **Frankrike:** Sju bolag dominerar på FM-bandet *** Ledamot i CNCL åtalad för att ha tagit muta.
- 27 **QUI-FM** vägrade sänka effekten *** Ekonomiska problem för La Cinq *** Festivaler sponsrade av radiostationer *** Paris får mer lokalradio *** Europe No 1 förlorar lyssnare.
- 28 **Radio- och videoutbildning på Sänga Säby folkhögskola;** kvinnor de bästa eleverna.
- 30 **Norge:** Reklam tillåts i närradion, kaos med många nya stationer men inte fler frekvenser.

- 31 **NORPAS** har problem med Kulturdepartementet.
- 32 **Radio Nettverk** nationell nyhetsservice för närradiostationerna.
- 33 **Radio A** nödvändig opinionsbildare för socialdemokraterna i Malmö.
- 36 **Närradio:** Tingsrätt underkänner utslutning av Skånepartiet *** Premiär i Åstorp *** Närradionämnden vill genomföra breda publikmätningar.
- 37 **Radio Islam** slipper åtal *** Turistradio stoppad på Gotland *** Orter med ökad räckvidd *** Bråk om musikradio i Höganäs *** P4 i Lund på egen frekvens.
- 38 **Radio City (SAF)** sänder Voice of America i Göteborg *** Avlyssnade sändare i Stockholm *** Dispens inför Sjöbos flyktingomröstning *** Plats för tre nya sändare i Göteborg *** Ingen omprövning av reklamförbudet *** CHIQ FM i Botkyrka har lagt ned.
- 39 **Delade meningar** om **Radio Tara** på Irland kan bli en europeisk succé.
- 40 **Piteå** först med **ljudteknikerutbildning inom gymnasieskolan**.
- 42 **Offshore Radio:** Glasfiberantenn på Ross Revenge felsatsning *** Mörk framtid för Caroline.
- 43 **Radio Nordzee** kan ersätta Radio Monique.
- 44 **World Mission Radio** religiös station från Ross Revenge.
- 44 **Ingemar Lindqvist-krönika:** Ersätt televerket med politisk myndighet!
- 45 **Satellit- och Kabel-TV:** Ekonomiska problem tvingar Super Channel till ideliga repriser och nedskärningar. Mycket repriser även på Sky Channel.
- 48 **Rupert Murdoch** planerar nya kanaler via Astra-satelliten. *** Tre bolag vill köpa in sig i Super Channel.

Omslagsfoto: Robert Olsson (John Abraham RFI) och James Mollan (Radio Nova).

Utgivare: Mediaföreningen RTV

Adress: Box 2081, 145 02 NORSBORG

Telefon: 0753/786 70. 042/18 41 04

Postgiro: 16 04 81-8

Prenumeration om sex nr = 90 kr, som inkluderar medlemskap i Mediaföreningen RTV.

Aktivt medlemskap: 140 kr (inkl. 6 nr)

Lösnummerpris: 17 kr/st

Äldre nr: 1/86, 1,2,3/87, 1/88=15 kr/st

Tryck: Akademitryck AB, Täby, 1988

Redaktion: James Mollan (chefred & ansv utg), Kenneth Andersson, Per Lindholm, Ingemar Lindqvist, Lars Lundeberg, Olof Olsson, Robert Olsson, Patrick Stenbacka och Bernt Erfjord (Norge)

Annonsred: Kenneth Andersson 0750/293 75

En svensk Top 40-station

Stockholm har en närradiostation som sänder från sex på morgonen till sex på kvällen varje vardag. Formatet är det amerikanska Top 40. Lars Lundeberg står bakom sändningarna för Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF). Inte bara programuppläggnen utan också studiotekniken har hämtats från andra sidan av Atlanten.

Jag har blivit ombedd att berätta om vad jag pysslat med de senaste två åren; att sakta men säkert bygga upp en Top 40 station. Arbetet har fått ske långsamt och metodiskt (Sverige), och vi har hittills inte gått ut och berättat så värst mycket om att vi finns.

Nu börjar vi sakta öppna oss mot omvärlden. För mig känns det skönt att ha fått arbetsro, och nu börjar jag få koll på de viktigaste bitarna. Det börjar bli dags att finputsas, eller det är nu arbetet börjar!

SAF Radio är uppbyggd som en amerikansk Top 40-station, och skiljer sig markant från vad vi brukar se (höra) här hemma.

I början på 1986 blev jag upprindd av SAF, som frågade om jag ville börja arbeta med närradio för dem.

Det lät intressant och jag började fundera.

Rejåla sändningstider

Att producera halvtimmar och timmar med prat vore ett lagom format för näringslivsfrågor, men SAF får inte komma in i P1, där sådana program skulle pas-

sa. Så hur skulle lyssnarna kunna hitta SAF?

Programmen måste komma in i en passande kanal. I Stockholm finns nu ett trettio-tal FM-sändare. Folk kan inte hålla reda på allt som går ut i etern. Det enda sättet att märkas är att skaffa rejåla sändningstider.

Det går inte att få någon draghjälp av andra närradioprogram, då de är så usla. Vi måste bygga upp kanalen själva. Det innebär långa pass och samma tider varje vardag eller samma tider på lördagar och söndagar.

Talprogram för dyra

Att producera vettiga talprogram kräver mycket ansträngning per ivägsänd minut. Det skulle krävas ett femtiotal personer och bli dyrt, men framförallt för stort så här i starten.

Infos är mitt namn på informationskortisar. En info skall vara kort - en minut - och tåla att upprepas. Då räcker pengarna bättre. Det behövs inte femtio personer, utan några stycken

Nu vore det utmärkt om man kunde betala P3 för att få sina infos spelade där,

Lars Lundeberg vid mixern och cartmaskinerna på SAF Radio i Stockholm. Discjockeyarna kör sina program stående eftersom det ger dem en ledigare och mer avslappnad ton i sändningarna. Mixerbord med rattar är vanligt i USA medan modellerna med skjutreglage dominerar på de svenska radiostationerna.

FAKTA OM SAF RADIO I STOCKHOLM

SAF Radio startade sändningarna i maj 1986. Formatet har hela tiden varit Top 40 med tonvikt på amerikansk musik

Sändningstiden var länge cirka 15 timmar per vecka. Från och med november 1987 sände SAF Radio nio timmar varje vardag (ej lördag) och sedan den här sommaren är vi uppe i tolv timmar.

DJ:s är: Martin Loogna 06.00-12.00

Roffe Bogren 12.00-14.00

Björn Mohr 14.00-18.00

För tillfället har jag själv slutat köra för att få mer tid till bakgrundsarbete.

Sändningstider:

88,9 MHz Vard 06.30-18.00 Stereo

90,5 MHz Vard 06.00-18.00

95,3 MHz Vard 06.00-10.00 Stereo

90,5 gör på fredagar uppehåll klockan 08.00-09.00 och 12.00-13.15, då annan förening sänder.

SAF Radio gör inget sommaruppehåll.

SAF Radio sänder helgaftnar.

men det är ju förbjudet. Så vi måste även i detta exempel skapa kanalen runt infon.

Vi måste ligga ute i luften många timmar för att märkas. Vi måste bygga en kanal, eller om man så vill; vi måste fylla många timmar för att få lyssnare till kortisarna. Det billigaste sättet är att spela skivor, vilket inte stör mig ett dugg, då jag har ägnat mitt liv åt att lära mig detaljerna kring musikspelning i radio.

Företagsekonomisk insyn

Nu får jag företagsekonomisk insyn i rundradio. Att producera ett enkelt talinlägg kostar 2.000 kr. Produktionen av ett avancerat inlägg, som tål upprepning, kostar 25.000 kr. En singelskiva är tre gånger så lång, tål upprepning flera gånger och kostar 25 kr.

Om jag producerar ett inlägg så får jag ta hela kostnaden. En singel har många köpare. Att skivan dessutom tål upprepning beror på att det finns en hel industri som vaskar fram det bästa ur det bästa.

Över hela världen sitter miljontals källarbandsmedlemmar och plinkar. Hundratalens låtskrivare nynnade ständigt. Tusentals demotejper rullar just nu hos bolagen. En del skivkontrakt skrivs. Promotion managers skickar runt skivor på remiss till radiostationer och diskotek, nu är allmänheten inkopplad. Hundratalens skivor gillas så bra att de regi-

streras på försäljningslistor.

Jag tittar på listan och plockar tio låtar per vecka. Detta är förklaringen till att Top 40 radio alltid fungerar, så länge markanden är fri.

Nu förstår jag varför Tio i Topp togs bort.

Måste ta hänsyn till balansräkningen

SAF verkar för fri företagsamhet, inte bara genom att pumpa ut propagandakortisar utan också genom att själva sponsra en station.

Det var mycket roligt för mig som radiovän att få uppdraget att skapa en bra station i sig; en station som står på egna ben och inte bara är sockret runt infon.

Det är intressant i debatten om privatisering i allmänhet och privatägd radio i synnerhet att SAF Radio drivs på entreprenad. Baksidan är att jag tvingades bli företagare, vilket har gett mig en massa huvudbry med balansräkningen, eller vad det nu heter.

Det hade aldrig gått att bygga stationen om jag ej haft fria händer. SAF Radio finns också i Malmö och Göteborg, och låter där annorlunda. Stationerna är också organiserade enligt en annan modell.

Konstant format

Hela idén är att skapa en kanal, att skapa ett format som låter lika hela veckan. Detta innebär att jag inte producerar timme för timme, utan ständigt arbetar på ett format. Vi ska sända många timmar på få personer. Det innebär att jag lägger upp rutiner för allting och automatiserar så mycket som möjligt.

Under sändning används de här cartmaskinerna till musiken för att göra det så lätt som möjligt för discjockeyn.

Producent och ljudteknikerarbetet är bortrationaliserat från sändning. Det är redan klart när DJ:n står vid mixern.

Musiken läggs enligt en spellista. Varje låt bedöms för sig och placeras i passande fack, även i bokstavlig mening.

All musik är inspelad på cart, vilket underlättar den manuella hanteringen. Det behövs inga skivlistor, kartotek eller datorer då man lätt flyttar runt kassetterna allt efter deras aktuella värde i formatet. Det går att ögna igenom hela formatet genom att ställa sig och titta på carthyllorna.

Enkelt att improvisera

Det är mycket enkelt att improvisera då alla låtar finns framme.

Den tekniska sidan av carts innebär att man:

1. Sätter in kassetten i maskinen.
2. Trycker på play.

Jag har automatiserat punkt 2. Det finns annat man kan använda människokraft till än att stå och vänta på att "låten ska ta slut så jag får starta nästa". I slutet av varje låt (cart) finns en puls som startar nästa cart. Pulsen lägger man in när man spelar in kassetten.

Sändningsstudion har sex avspelningsmaskiner. De är placerade ovanpå varandra och spelas uppifrån och ner så att DJ:n lätt kan se hur sändningen är komponerad några låtar framåt och bakåt. Fakta om låten finns antecknat på kassetts kortsida, som syns både i maskin och på hyllan.

I valfri ordning

Varje cartmaskin har lampor som visar om kassetten spelas, om den är spelad och som varnar när låten börjar ta slut.

DJ:n kan naturligtvis starta vad han vill manuellt, men normalt låter vi maskinerna spela i en ändlös loop uppifrån och ner. Det krävs alltså ingen programmering annat än att placera kassetterna

Här spelas skivor över till carts. Ljudet behandlas under inspelningen för att passa in i formatet.

Vill ha egen sändare

- Vi kompletterar snarare än konkurrerar med Radio Stockholm.

Det säger Lars Lundeberg, chef för SAF:s närradiosatsning SAF Radio. Lars och hans konsultbolag Program-Ljud Rundradio står för sändningar och personal.

- Programmen påminner om dom som Radio Nord och Program 3 sände på 60-talet.

En form av melodiradio.

Tror inte på eternas stencilblad

Janerik Larsson på SAF är programutgivare och nöjd med stationen.

- Jag tror att många gillar programmen. Och så är nog många nyfikna och intresserade av dom politiska jinglarna.

- Idén att närradio skulle fungera som ett slags eternas stencilblad tror jag inte på, säger Janerik Larsson.

- Stora organisationer, som har råd att sända långa block borde kunna få en egen sändare inom den nuvarande lagstiftningen.

USA:s Top 40

Ett fast inslag i SAF Radio är "The American Top 40" som sänds varje fredag. Ensamrätt för Stockholm har köpts.

En gång i timmen får lyssnarna datumhistorik av Kevin McCarthy, också det inköpt från USA. **Patrick Stenbacka**

i den ordning man behagar.

En ständigt uppräknande klocka nollställs varje gång en maskin startar.

Jag sköter detaljplaceringen på vår spellista och uppdaterar den under mitt sändningsspass genom att helt enkelt stoppa tillbaka låtarna på de positioner jag anser passar. Det är lättare att placera in en låt när man precis har hört den i sitt sammanhang i formatet, än att stå på helgen med en hel hög som ska stivas om.

Bättre än datoriserade system

Att jag berättar så många detaljer är för att visa cartsystemets geniala enkelhet och flexibilitet. Jag har studerat diverse datoriserade sändningssystem, och arbetat traditionellt, men aldrig hittat något så lättarbetat. Till saken hör dock att systemet lämpar sig bäst för format där samma inslag återkommer ofta.

Det ljudtekniska arbetet utföres då skivan spelas över till cart. Då sitter

Minister ställer ultimatum

För att överhuvudtaget komma i luften och för att få licens att inom en inte alltför avlägsen framtid kunna sända lagligt bör närradiostationerna bryta mot lagen och sätta i gång sändningar utan att i förväg ha beviljats licens.

Det rådet får engelska närradio operatörer av en facktidning i Wellingborough området. Det är tidningen "Now Radio" som läses av DJ:s på piratstationer, BBC-lokalstationer och och på kommersiella lokalstationer som sticker ut hakan och på detta sätt söker råda stationerna att ta lagen i egna händer.

Inte gripet ur luften

Påståendet är kanske inte så gripet ur luften som det verkar. Brittiska regeringen verkar nämligen äntligen komma till skott med en lagstiftning som kommer att ge hundratals "community" stationer laglig rätt att sända. Brittiska inrikesministern Douglas Hurd har dessutom gått ut och ställt ultimatum till de hundratals piratstationer som redan på regelbunden basis är i luften i landet och lovat dem som slutar sända före en viss tidpunkt möjlighet att ansöka om och få licens.

Inför radiofestivalen i London i början av juli uttalade han att det vore fel av piratstationerna att tro att den stora publik som de byggt upp under sina illegala sändningar skulle hjälpa dem att få licens. Stationen London Greek Radio fick böta 14.000 pund efter en räd, vilket är den högsta summa som någon station hittills fått böta till följd av olagliga sändningar.

"Broadcasting ministern" Timothy Renton har föreslagit att lokalradiostationerna bör upplåta sändningstid åt lokala grupper när de sätter igång separata sändningar på mellanväg respektive FM (s.k. "split frequency" sändningar). Detta är dock ett förslag som inte mötts av någon större entusiasm från vare sig närradio grupper eller lokalstationer.

Antalet pirater ökar

Som en direkt följd av brittiska regeringens oförmåga att få till stånd en lagstiftning om "community radio" har antalet piratstationer i Londonområdet varit ständigt ökande sedan början av året.

I slutet av februari fanns det 22 stationer och i slutet av maj 29. Under förra året rädade inrikesministeriet 51 stationer vid sammanlagt 332 tillfällen medan endast 31 stationer rädades vid sammanlagt 59 tillfällen i hela övriga landet under samma tidsperiod.

Uppsvinget av radiopirater har dock inte blivit så stort som vissa talesmän för olika "community" stationer gjorde gällande skulle bli följden av att en lagstiftning på området uteblev.

Vissa observatörer menar att detta beror på att de flesta stationer som skulle kunna erbjuda myndigheterna något motstånd redan var i luften vid det tillfälle som regeringens avsikter i ärendet blev kända. Utanför London är det en annan historia eftersom DTI redan har så mycket att göra i London med olagliga sändningar att de inte kan göra någonting åt det som händer utanför storstaden.

ILR TECKNAR NYTT MUSIKAVTAL

Efter långa och segslitna förhandlingar har nu de lokala engelska kommersiella stationerna äntligen fått ett nytt avtal med upphovsrättsorganisationen PRS.

Uppgårelsen går den här gången ut på att stationerna skall betala avgifter i procent på nettoinkomsterna av annonsintäkterna. Stationer som har en högsta årsinkomst på 1 miljoner pund skall betala 5 % medan de större och mer vinstgivande stationerna får betala mer, dock som regel aldrig mer än 6 % sammanlagt.

Inrymmer ALL sändningstid

Capital Radio som är den största stationen får betala strax under 8 %. Detta

avtal inrymmer användandet av PRS-kontrollerad musik för 75 % av all sändningstid och om stationerna sänder mer musik får man alltså betala mer än vad som stipulerats i avtalet.

Brian West som är direktör för ILR-stationernas intresseorganisation AIRC betecknar avtalet som en framgång för radiostationerna eftersom de i de flesta fall enligt detta avtal kommer att behöva betala mindre än vad de gör för närvarande. Nu återstår bara att sluta ett lika förmånligt avtal med den andra stora upphovsrättsorganisationen PPL.

Förra gången blev detta en seg historia och man tvingades gå till domstol för att

få ett utslag på den nuvarande ersättningsnivån som är 4 % på nettosumman av eventuella annonsintäkter. Denna gäller endast för utnyttjande av musikmaterial i upp till nio timmar per dag.

Under tiden tvingas den Glasgow-baserade stationen Radio Clyde avvakta med sina planer på en musikstation på FM eftersom stationen för närvarande saknar avtal med PPL. Clyde FM som stationen skulle heta kunde då ha blivit den första i raden av nya stationer som en följd av regeringens beslut att tillåta stationer att utnyttja sina AM respektive FM-frekvenser för helt olika sändningar.

Nova via satellit

Fr.o.m. den 1 maj var det för första gången möjligt att höra radio via satellit, en radio som enbart riktar sina sändningar till kabelnät över hela Europa. Det är gamla välkände DJ:n och numera stationsdirektören Chris Carey som ligger bakom sändningarna från den nystartade Radio Nova International. Det är f.ö. också Carey som ligger bakom den så framgångsrika irländska piratstationen Radio Nova från vilken satellitstationen tagit sitt namn.

Förutom att stationen genom sin inriktning på kabelnät är unik i sitt slag i England är man också föremål för experimenterande genom användandet av ett nytt automatiserat CD-musik system utvecklat för radio av Virgins Facilities Management.

Stationen erbjuder också sina tjänster åt ILR-stationer att nattetid sända ut Radio Nova Internationals program något som hittills sex stationer har nappat på.

Inför den förväntade explosionen av det här nya mediet förväntas regeringen föreslå att dessa sändningar också skall ställas under den planerade nya radiomyndighetens insyn.

* * * * *

BBC:s lokalstationer lämnar mellanvägen

BBC:s lokalstationer kommer av allt att döma att få lämna sina mellanvägsfrekvenser samtidigt som de rikstäckande stationerna tvingas göra det, nämligen om ca. tre års tid. Detta enligt Geraint Stanley Jones som är chef för BBC:s lokalradioavdelningen inom BBC:s frekvensplaneringsavdelning.

Dessutom säger han att de nya BBC lokalstationerna inledningsvis kommer att ha tillgång till både FM och mellanvägsfrekvenser men bara som en övergångslösning.

Lagförslag dröjer

Radio och TV-branschen har med blandade känslor mottagit regeringens tillkännagivande att ett heltäckande lagförslag rörande brittiska radio- och TV-media kan komma att dröja ända tills i höst. De stora förändringar som emotses gäller det slutgiltiga fastställandet av vem som skall utöva tillsynen över de lokala kommersiella stationerna (ILR) och över markbunden såväl som kabelbefordrade satellitsända TV-program.

Enligt de ursprungliga planerna förväntas regeringen instifta ett helt nytt organ för radio vilket kommer att ta ifrån IBA dess nuvarande tillsyn över lokal kommersiell radio. Dessutom avser man att reorganisera IBA till att utöva tillsyn över såväl markbunden som satellitsänd TV.

Hundratal närradiostationer

Lagförslaget förväntas dessutom innehålla förslag om inrättandet av ett hundratal närradiostationer.

Att förslaget dröjer till i höst beror bl.a. på att labour motsätter sig de nya lagförslagen varför man inte kan vänta sig att förslagen skall hinna behandlas i parlamentet under vårsessionen.

Labour som beskyllts för att onödigt fördröja instiftandet av närradiostationerna har uttalat att man inte ser några hinder för regeringen att bryta loss närradiofrågan för ett särskilt lagförslag så att detta kan sjasättas.

* * * * *

Får äga sju stationer

Sex lokala och en nationell radio eller TV-station är vad ett bolag eller individ får lov att samtidigt ha äganderätten över, för att regeringen skall godkänna det hela. Detta framgår av "broadcasting minister" Timothy Rentons uttalande inför en radiokonferens nyligen. Detta innebär att det inte finns några formella hinder för en lokal station eller ens en grupp av lokalstationer att äga en rikstäckande station.

Capital köper Riviera Radio

Englands största kommersiella radiostation Capital Radio har köpt in sig på 60 % av aktiekapitalet i den italienska stationen Riviera Radio baserad i staden Ventimiglia. Stationen togs över 1981 av starka australiska Lintergruppen som också stora ägaritressen i engelsk lokal kommersiell radio.

Svensk synth ersätter de franska dragspelen

Lyssna efter dragspelsmusik och det franska språket så hittar du snart Radio France Internationale på kortvågsbandet! Ett gammalt råd som inte riktigt gäller längre. Dragspelen, som var pausmusik, har bytts ut mot svensken Ralph Lundstens synthversioner av Marseljäsen. Det engelska språket håller också på att få en starkare ställning på RFI.

Jag hade det stora nöjet att i juni månad i år besöka den franska utlandsradion Radio France Internationale. Stationen är inrymd i den östra delen av den stora radiobyggnaden vid Avenue de President Kennedy vid högra stranden invid Seine.

Efter att ha passerat en rigorös säkerhetskontroll släpptes jag in i byggnaden och fick nöjet att tas emot av John Abraham från den engelska avdelningen som precis var på väg till eftermiddagens direktsändning av nyheterna till Afrika kl 12.45 universell tid.

Det är John Abraham som är den röst som man först förknippar med de engelska programmen. Dels har man jobbat i dryga 20 års tid på stationen och dels är det hans röst som först dyker upp vid annonsering av sändningarnas tider och frekvenser o.dyl.

Kastade sig in i studion

Efter att skyndsamt ha skakat min hand kastade han sig tillsammans med en kvinnlig nyhetsläsare och en manlig nyhetsreporter in i direktstudio II. Jag fick så bevittna en direktsändning av de engelska nyheterna till Afrika vid denna tid. Denna sändning är nystartad och ersätter den tidigare 13.00-sändningen som har indragits.

Den klassiska engelska nyhetssändningen går annars ut kl 18.00 CET i det timplånga programmet "Paris Calling Africa".

7-10 personer

Den engelska avdelningen tillhör en av de mellanstora bland de olika språkavdelningarna med en ca. 7-10 personer som arbetar aktivt med avdelningen.

En titt i stationens brevskörd avslöjar att antalet brev från svenska lyssnare till det engelska programmet tyvärr är ganska litet, ett brev i juni inget i maj ej heller april, ett i mars osv.

John berättar att betydelsen av de engelska programmen är på väg att omvärde-

RFI:s byggnad i Paris.

ras inom stationen. Det fanns en tid under De Gaulle då den allmänna uppfattningen var att om folk inte var beredda att lyssna till de franskspråkiga programmen så var de inte heller värda att sända program till.

- Detta är givetvis en helt omöjlig chauvinistisk hållning som dessbättre är på väg att försvinna helt i den mån den inte redan har gjort det.

Fortfarande utgör dock de engelska programmen totalt sett en ganska liten del av programtiden från RFI. Man har därför en stor uppgift när det gäller att på den ganska korta programtid som man har till sitt förfogande försöka förmedla en bild av det franska samhällslivet till den engelskspråkiga världen.

Nya grepp

RFI har provat en del nya grepp att marknadsföra sig hos lyssnarna på senare tid. Ett sådant inslag är att skicka ut sändningsschemat tillsammans med veckotidningarna "L'Express" och "Le Point" vid dess försäljning i utlandet. På detta sätt kommer man också ifrån en del av

de egna portokostnaderna som är förbundna med att skicka ut sändningsscheman.

- Det fanns inga som helst kommersiella inslag i att skicka ut sändningsscheman på det viset, bedyrade John. Det gäller även samarbetet med tidningen "Le Point" i samband med att lyssnare inbjöds att rösta fram årets populäraste personlighet i programmen då en deltagarkupong publicerades i veckotidningen.

- Vi är mycket försiktiga med den här typen av samarbetsavtal eftersom RFI inte på några villkor får utnyttjas för kommersiella jippon. De här projekten var dock sådana som gynnade både tidningarna och RFI och då såg vi inget fel i att ställa upp på det.

Brevlådeprogram

På söndagar sänds stationens brevlådeprogram där lyssnare inbjuds komma in med frågor om det franska samhällslivet m.m.

- Vad helst lyssnarna kommer in med för frågor så söker vi besvara dem även om vi givetvis inte kan svara på allt. En intressant fråga är den som vi fick från en pakistansk lyssnare för någon månad sedan som löd: Skulle ni kunna beskriva implikationerna av den spanska armadans deltagande i sjöslag under krig på 1600-talet?

Detta var en fråga som man dock än så länge inte hade besvarat.

Konstprogrammet

Jag fick nöjet att medverka vid produktionen av programmet "Arts in France" som sänds torsdagar i det s.k. halvtimmesblocket.

Den upplaga av programmet som jag fick delta vid inspelningen av tog upp nedläggningen av den anrika gamla franska operan som sett så stora stjärnskott som

bl.a. Maria Callas födas varför vi bjöds talrika smakprov på hennes sångkonst under programmets gång.

Två huvudstudios

Stationen använder sig av två huvudstudios som alltid går ut direkt i sändning. Det är den s.k. studio för "Chaine Mondiale" som är RFI:s motsvarighet till BBC World Service. Den andra studio används omväxlande av de olika språken när de skall ut i sändning.

Utöver detta finns ytterligare ett 40-tal produktionsstudios. Alla studios är i stort sett identiskt uppbyggda med Schlumbergers mixerbord, bandspelare, grammofooner och övrig utrustning.

De olika teknikerna får hjälpa till vid alla olika program och är inte knutna till någon viss språkgrupp eller avdelning.

Slopade dragspelen

I samband med heltimmen envisas stationen med att sända ut nonstop musik tillsammans med frekvensinformation för att lyssnarna lättare skall hitta till rätt frekvens.

Tidigare sände stationen ut gamla franska vispärllor på traditionell "accordion" musik. Dessa slopades dock till förmån för modernare synthmusik, nämligen 50-11 olika versioner av marseljäsen spelade på synthesizer.

- Vi var tvungna att hitta på något nytt, säger en av stationens tekniker Philippe Bonnet. De gamla dragspelen hade spelat ut sin roll och vi behövde något nyare och mer modernt sound eftersom vi vill bli betraktade som en modern station.

Redaktören för Arts in France lyssnar i förväg igenom tänkbar musik till programmet. Under inspelningen sköts grammonfonskivorna av teknikern.

Teknikern Philippe Bonnet vid bandningen av Arts in France. Bakom sig till vänster har han skivspelarna och till höger bandspelarna.

Ralf Lundsten spelar

Det är ingen mindre än svensken Ralf Lundsten som har spelat in melodierna som kan avnjutas ett par minuter före varje heltimme. Han har f.ö. också spelat in Radio Swedens utlandsprogramms signaturmelodi vilket förmodligen banade vägen för honom för att få det här delikata uppdraget.

Melodin används f.ö. som signatur till programmet "Parler au Quotidien" som är en språkkurs i franska som sänds några minuter varje förmiddag och morgon.

Raymond Pincon imponerad

En av den fransktalande servicens mest kända personligheter för den som försöker få ut något av lyssnandet på RFI är Raymond Pincon. Han har hand om programmet "Courrier Technique" som sänds söndagar 09.50 och som behandlar lyssnarbrev och kommentarer på hur sändningarna går fram i olika delar av världen.

Efter att ingående ha förhört mig om hur stationen hörs på dess olika frekvenser visade han mig runt på stationens övriga avdelningar.

Ett mindre FN

Från ett håll hördes polska, ett annat ryska och ett tredje arabiska för att inte tala om den omfångsrika spanska avdelningen som vi precis passerade förbi.

- Det känns nästan som att gå runt i FN-byggnaden, skrattade Raymond och visade mig in på nyhetsavdelningen där nyhetsprogrammet "Afrique Soir" precis höll på att förberedas.

Där fick jag skaka hand med redaktören Pascale Paradou som håller i nyheterna till och från Afrika. Eftersom merparten

av lyssnarna finns i tredje världen lägger man stor vikt vid nyheterna från denna del av världen och då inte minst Afrika.

Modern nyhetsservice

En hypermodern utrustning med ord- och textbehandling, elektronisk postfunktion och automatisk kontakt med de stora nyhetsbyråerna gör att man mycket snabbt och effektivt kan behandla nyheterna efterhand som de kommer in.

I samma ögonblick som texten skrivits in på bildskärmen hos respektive nyhetsredaktör är texten tillgänglig på en motsvarande bildskärm inne i nyhetsstudion vilket gör att man blixtnabbt kan förmedla en nyhet direkt ut i eteren när den blir känd.

Två exempel på nyhetsbulletiner som förmedlats blixtnabbt under den senaste tiden erinrar jag mig nyheten om attentatet på den grekiska turistryachten "Poros" samt branden ombord på oljeplattformen "Piper Alpha".

Text och foto: Robert Olsson

Konservativa planerar köpa stationer

En grupp konservativa affärsmän i Seattle har planer på att köpa radiostationer och möjligen också TV-stationer runtomkring i USA

Främsta målet är att tjäna pengar på stationerna, men även att etablera en konservativ röst inom etermedia. Gruppen, som opererar under namnet SMM International, siktar in sig på de stora städerna. Fast nu i början anser man sig inte ha råd att göra några förvärv i New York eller Los Angeles.

Nya stationer får licens

Finland har nu över 30 privata lokalradiostationer. De 18 ursprungliga stationerna som sände under den tvååriga försöksperioden får fortlöpande nya kollegor i etern. I juni 87 fick 21 st nya stationer koncession, varav de flesta nu startat, och i mars 88 beviljades ytterligare nio st lokalradiokoncession. Uppskattningar visar att Finland kan ha 60-70 privata lokalstationer om några år.

Ekonomi har förbättrats för de bolag som hade problem under försökstiden. Radio Vasa var t ex tvungen att utöka aktiekapitalet för att få in mer pengar. Nu går försäljningen av reklamtid allt bättre på stationen.

Lokalradion i Vasa sänder tolv timmar om dagen, varav en timme på svenska. Målsättningen under början av 88 har varit att utöka andelen egenproducerade program med en till två timmar om dagen. Personalen består av tre fast anställda journalister, åtta frilansare, en ljudtekniker och fyra som har hand om administration och marknadsföring.

Radio Fyren kristen station

I lokalradiostationernas koncessioner står det att de måste upplåta sändningstid (mot ersättning eller gratis) till kommuner, församlingar och föreningar inom täckningsområdet. Överlag har det på stationerna förekommit få sådana program. Intresset har varit ljust bland kommuner och föreningar.

Så har också fallet varit på Radio Vasa. De enda som utnyttjat möjligheten är de frikyrkliga, som sänder tre timmar per vecka under namnet "Radio Fyren". Bakom sändningarna står ett 15-tal församlingar som bildat den ekumeniska föreningen "Kristen Radio och TV". Gudstjänster spelas regelbundet in och går ut i etern. Församlingarna gör också egna program och varannan vecka sänds ett önskeprogram på 25 minuter.

Radio Fyren har egen studio och hela programverksamheten sköts av frivilliga. Frikyrkorna bidrar ekonomiskt med 3 mark per medlem och månad. Insamlingar och enskilda gåvor fyller också på kassan, och i höstas inbringade en konsert i Vasa pingstkyrka 7.000 mark till inköp av bl a mikrofoner. Årsbudgeten ligger på omkring 100.000 mark.

Radio Fyren har sökt om egen koncession men fått avslag.

Radio Botnia ny kommersiell station

Radio Botnia i Jakobstad är en av de nya stationerna. De startade i december förra året. Stationen är kommersiell och drivs av bolaget ARV, som också gör när-TV-program över Karleby två kvällar i veckan och Jakobstad tre kvällar i veckan.

Antennen sitter på 95 meters höjd på taket till en fabriks sodapanna och når ut med sändningarna till nio kommuner inom en radie på 50-60 kilometer.

Vardagsprogrammen (måndag-fredag) inleds kl 12 med en timme på svenska med bl a lokala och nationella nyheter. Mellan 13 och 16 sänds ett musikblock och kl 16-17 avrundas eftermiddagen med en timmes finska program inklusive nyheter. I det långa musikblocket kan program läggas in från olika föreningar i regionen. Radio Botnia har också ett telefonprogram dit lyssnarna kan ringa in och diskutera olika frågor.

På fredagskvällar mellan kl 23 och 01 har stationen ett ungdomsprogram på svenska. Ett liknande finskt program går ut på lördagskvällar.

Kjell Wikman är huvudansvarig för de svenska vardagsprogrammen och Ari Ruuskanen för de finska. Wikman har tidigare jobbat med nyheter på Rundradions regionalkontor i Vasa och Ruuskanen på Rundradions finska regionalradio i Karleby. Planer för framtiden är bl a morgonsändningar.

Icke-kommersiell närradio

Fyra icke-kommersiella lokalstationer har också fått koncession. Den första av dessa startade den 4 januari år. Det var Helsingfors Närradio, som ägs gemensamt av fyra organisationer; Finlands Svenska Radioförbund, Arbetarnas Bildningsförbund i Helsingfors, Folkets Bildningsförbund och Folkets Radioförbund. De tre senare är finskspråkiga förbund.

Förbunden har var sin dag för sina sändningar samt kortare tider under två gemensamma sändningsdagar i veckan. Förbundens medlemsorganisationer får gratis utnyttja tiderna till egna program. Andra föreningar får köpa tid (100 mark per timme; cirka 1/5 av vad de kommersiella stationerna tar i Helsingfors).

Helsingfors Närradio får inte sända reklam och musiken är inte så framträdande som på de kommersiella stationer-

na. Frekvensen är 100,3 MHz, sändareffekten är 100 Watt och antennen sitter liksom Radio Ettans på Hanaholmen.

I starten var Folkets Radioförbund (Kansan Radioliitto) bäst förberedd av de fyra förbunden med egen studio och den anställde redaktören Ari Rannisto (som drog igång Radio 957 i Tammerfors). De andra tre delägarna har fått lita till frivilliga krafter och stått utan

egna studior.

Denna station är det närmaste man i Finland kan komma den svenska närradio-modellen. Övriga stationer är kommersiella. I Danmark och Norge är det en klar tendens till allt mer kommersiell och professionell radio. Sverige är nu i Norden ensam trogen den ursprungliga närradiotanken om "eterns stencilapparat".

Avtal klart om TV från Sverige

Helsingforsborna får se svensk tv från och med den 1 december i år via en nybyggd marksändare i Stensvik, Esbo. Den svenska och finska regeringen har nu kommit överens om hur kostnaderna för sändningarna skall fördelas. Sverige kommer att betala redigeringen av programmen och länköverföringen till Helsingfors, vilket kostar 5 milj mark per år. Finland kommer att stå för upphovsrättsavgifterna för de svenska programmen.

Inga utländska serier eller filmer ska vidarebefordras eftersom avgifterna för upphovsrätten annars skulle bli för höga. Programmen hämtas i första hand från Kanal 1. Luckorna i den kanalen kan fyllas med svenskproducerade program från Sverigekanalerna om schemat passar. Sveriges Television kommer att i Stockholm redigera ihop programtablån från de två kanalerna.

Samtidigt beslutade de bägge regeringarna att samma arrangemang, fast spegelvänt, skulle gälla för de finländska TV-programmen som går ut över Stockholmsområdet, d v s Sverige betalar för upphovsrätten och Finland står för överförings- och redigeringskostnader.

Totalt fyra sändare

Ytterligare tre marksändare skall byggas i södra Finland för att reläa Sveriges TV (se Frekvens nr 2/87 för bakgrund). Enligt planerna skall sändare nr 2 stå klar i Åbo under 1989 och nr 3 och 4 i Ekenäs och Lovisa före 1990 års utgång. Det finns också ett förslag att skjuta upp de två sista sändarna till senast 1992.

Rundradion i Finland och statsmakterna har olika syn på vem som skall betala de årliga driftskostnaderna för sändarna. Rundradion anser att medel skall tas direkt från statsbudgeten medan statsmakterna vill lägga en avgift på licenserna, som skulle uppgå till 6-10 mark per

år. Ja, det råder också olika uppfattningar mellan Trafikministeriet och riksdagen. Ministeriet antog att driften skulle belasta statsbudgeten, men riksdagen beslutade att den utgiften skulle finansieras med ökade licenser. Senare gick staten med på att betala de 3,8 milj kr som driften av Esbosändaren går på fram till 31 maj 89, främst beroende på att Rundradion inte hade några pengar avsatta till den verksamheten i sin senaste budget. Hur det blir efter det datumet är osäkert.

De 28 miljoner mark som det kostar att bygga de fyra sändarna berörs inte av den här tvisten eftersom det redan finns ett beslut att medel skall tas ur statsbudgeten.

Mauno Koivisto överraskade

Det är en principfråga om alla licensinnehavare skall betala 6-10 mark för sändningar som bara kan ses i södra Finlands kustregioner och som dessutom är på svenska. Från början var det tänkt att Sveriges Television bara skulle reläas till de svenskspråkiga bygderna. Kostnaderna skulle annars bli för höga och frekvenserna inte räcka till för resten av landet.

Men inför presidentvalet sade Mauno Koivisto i en intervju i Hufvudstadsbladet att "utvecklingen går i den riktningen att hela landet om någon tid kan se rikssvenska TV-sändningar. Den möjligheten finns uppenbart nu".

Ännu finns dock inga konkreta planer på en sådan rikstäckande service.

Föredrar Sveriges Television

Vad ser man då på i de områden som redan har svensk TV? Jo, de svenskspråkiga på Åland och i Österbotten tittar mer på Sveriges Television än på de inhemska kanalerna, enligt Seppo Paananens undersökning "Finlandsvenskarnas tv-vanor" för Yleisradio.

Störst är intresset för nyheter och

faktaprogram i SvTV. Serier och långfilmer har också höga tittarsiffror, speciellt bland ungdomar. Man uppskattar särskilt att de utländska programmen är textade på svenska, vilket är ovanligt på Yle. Det bör tilläggas att i de områden som redan har SvTV går hela utbudet fram oredigerat (engelska och amerikanska program tas inte bort).

Österbottningarna ser mindre på de svenskspråkiga programmen i finsk TV än de svenskspråkiga i Helsingfors, vilket kan förklaras med att Yle inte behöver konkurrera med SvTV samt att österbottningarna har närmare kontakter med Sverige.

Finskspråkiga är också intresserade att få SvTV, särskilt om de inte behöver betala någon extra avgift.

Rädda för minskade tittarsiffror

Sveriges Televisions dominerande ställning i svenskspråkiga områden gör att det finns ett visst motstånd inom Rundradion mot att starta överföringar från Sverige; Yles och för all del även MTV:s publik kommer att minska. Detta kan särskilt drabba de svenskspråkiga programmen i Yle, som ofta uppfattas som alltför allvarliga och humorlösa enligt en annan undersökning av radio- och TV-vanorna i Finland gjord av Rundradion.

Fast farhågorna är kanske överdrivna eftersom det bara är på Åland och i Österbotten som SvTV dominerar. Finlands-svenskar i andra områden med tillgång till SvTV tittar mer på de inhemska kanalerna än på de rikssvenska - en tredjedel av dessa ser regelbundet på SvTV. ■

Privat radio växer på Island

I juni 1987 startade ytterligare en popradiostation på Island, **Stjarnan**. Den sänder på 102 MHz på FM. Stjarnan är i luften 24 timmar per dygn, och musiken är huvudsakligen hits från igår och idag.

Programchefen, Torgir Astvaldson, hade tidigare samma befattning på statliga Kanal 2, men lämnade denna eftersom han ansåg att han inte hade tillräckligt fria händer där.

Radiopersonligheter från konkurrenter

Radiopersonligheterna har man delvis hämtat från Kanal 2 och några från konkurrenten Bilgan, men några är också helt nya. Torgir Astvaldson kör morgonprogrammet mellan 7 och 9. Klockan 9 är det så dags för Gunlaugur Helgason. I hans program spelas det förutom de senaste vaxen mycket 50- och 60-talsmusik.

Klockan 13 till 17 sänder Helgi Runar. Hans program är det som har mest tyngdpunkt på aktuella hits av allt som sänds på Stjarnan. Han är Islands mest avlyssnade radioman. Klockan 16 till 18 kan man höra Arni Magnuson. Musikvalet i det programmet kännetecknas av rätt mycket lugn album-musik.

Efter 18-nyheterna återkommer Torgir Astvaldson med programmet *Islenskir Tónar*, där han huvudsakligen spelar äldre isländsk pop.

Kanal 2 inte hittat sin nisch

På Island är konkurrensen om lyssnare och annonsörer hård. I konkurrensen har Kanal 2 klarat sig minst sagt dåligt.

Den har inte hittat sin nisch vid sidan av de privata stationerna och har också svårare att rekrytera kompetent folk eftersom de privata stationerna betalar bättre löner och på ett helt annat sätt låter sina radiopersonligheter vara sig själva.

Island är ett land med bara 248.000 invånare. Det gör marknaden för radiostationer begränsad. Konkurrensen är alltså hård, och man börjar nu se hur radiostationerna minskar sin personal.

Ny station med lugn musik

Ytterligare en ny radiostation har öppnats, men inte med poputbud. Denna heter **Ljosvakin** kör mestadels musik utan på- och avannonser. Musiken är lugn à la Mantovani. Ljosvakin och Bilgan har samma ägare, och på nätterna när Ljosvakin inte har egna program samsänder stationen med Bilgan.

De isländska popstationerna använder sig en hel del av jinglar. Dessa tillverkas i allmänhet på Island utom Stjarnans, som har amerikanska bakgrunder med isländsk sång och faktiskt låter som amerikanska jinglar.

I ett avseende klarar sig den statliga radion mycket bra i konkurrensen om lyssnarna. Det är nyhetsprogrammen, som är betydligt utförligare än de kommersiella stationernas. Dessutom är de mycket inarbetade. Stjarnan försöker inte ens konkurrera med den statliga radion när det gäller nyheter utan satsar ganska mycket på udda nyheter i sina program.

Gudmundur Bragason

Motala långvågssändare:

PÅ HALV EFFEKT SEDAN BLIXTEN FÄLLDE MASTEN

Motala långvågssändare har körts på halv effekt sedan den olycksaliga julidagen 1970 då blixten slog ned och fällde huvudmasten. Någon ny mast har det aldrig blivit. Inomhus, i sändarhallen, är proportionerna groteska med jättelika glaströr och kopparspiraler. Skillnaden är stor mot den moderna radio- och TV-sändare som finns ett par mil därifrån i Ervasteby. Kontrasten blir ännu större då man besöker den pensionerade långvågssändaren på Motala radiomuseum. Ett tvärsnitt av vår radiohistoria!

Under det välvda taket står den stora sändaren och brummar. Bakom fönstren i plåtväggarna lysas dunklet upp av de stora glaströrens svaga ljus; orange-rött från slutsteget och kvicksilverblått från likriktarrören. Värmen från rören känns i ansiktet när man lutar sig fram och tittar in genom fönstren.

Och i rummet svävar en egendomlig vanställd röst som finns överallt och ingestans. En kvinna talar, men rösten är så plåtig och förvrängd att det är omöjligt att uppfatta vad hon säger.

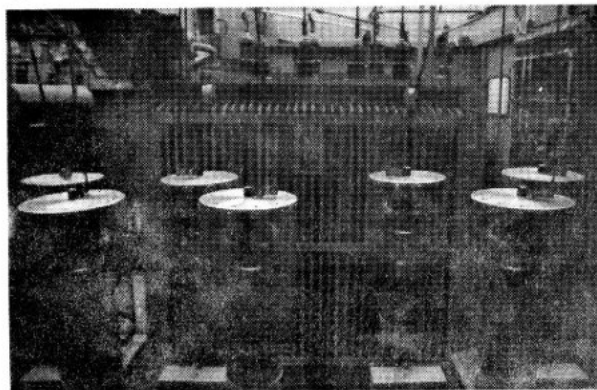
- Ljudet kommer från transformatorn, säger min föleslagare Gunnar Gustavsson nyktert.

Men jag kan inte höra att det kommer från något särskilt ställe, rösten bara finns där.

På en veteåker

Vi står i sändarhallen på Motala långvågsstation. Inte den klassiska "Stockholm-Motala", för den ersattes 1960 av denna nya sändare, Motala-Aska. Den ligger inte ens i Motala, utan på en veteåker nära Vadstena ett par mil söderut.

Härifrån sänds P1 på 189 kHz till framförallt Danmark och sydvästra Finland, men sändningarna kan förstås också tas emot i Sverige. Fast FM ger ju betydligt bättre ljud än långvåg.

Rör till Motala långvågssändare.

Sändaren är med sina 300 kW starkare än någon FM-sändare i Sverige. Fram till den 12 juli 1970 använde man sändarens hela effekt, 600 kW. Men den dagen slog blixten ner i en av stagvajerarna till den 250 meter höga huvudmasten. Masten föll rakt över stationsbyggnaden, som dock klarade sig utan större skador. Masten såg ut som ett ormbö och fick köras till skroten. Någon ny mast blev det inte, och sedan dess använder man bara ena halvan av sändaren.

Klätt med kopparplåt

Från själva sändaren passerar strömmen ett annat rum innan den går ut i de nedgrävda kablar som leder till de två stora masterna långt ute på åkern. Rummet är högt och lågsmalt och helt klätt invändigt med kopparplåt. Rummet kallas "Kopparkyrkan" och liknar faktiskt en kyrka.

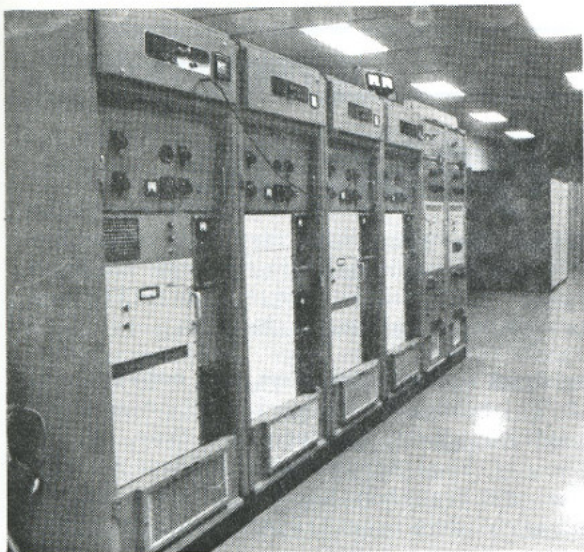
Längs väggarna står de manshöga kopparspiraler som anpassar strömmen till antennen. Längst bort, vid kortväggen, står en flera meter hög kopparspiral som en annan avgudabild.

Härinne hörs den svävande rösten igen, ännu mera vanställd och svårgripbar. Ramarna kring de glasörrar som skyddar besökarna från kontakt med kopparspiralernas högspänning är varma av all den radiostrålning de tar emot.

Stor skillnad

Vilken skillnad mot den moderna FM- och tevesändaren i granskogen i Ervasteby, några kilometer norr om Motala! Här står sändarna i plåtskåp, som rader av garderober, förvillande lika varandra. Kylfläktarna susar, men för övrigt är det tyst. Inga mystiska röster här, inte.

Sändaren i Ervasteby är en av de 55 så kallade storsändarna i Sverige. Den sänder ut de tre, snart fyra, radioprogrammen plus teves två kanaler. Och inte nog

Sändarna i Evarstebý radio/TV-station.

med det. Här finns också:

- * Radiolänkmottagare, som förser sändaren med de radio- och teveprogram som ska sändas ut.
- * Fem nya FM-sändare som väntar på att kopplas in och ersätta de gamla.
- * Mobiltelefonsystemet NMT med sina 16 kanaler.
- * Personsökarsystemet MBS.
- * Personsökarsystemet Minicall.
- * Mobilradiosystemet MRG.
- * SOSABs kommunikationsradio för utryckningsfordon.
- * Televerkets egen kommunikationsradio MRT.

Nytt och tråkigare

Med övergången från förstärkarrör till transistorer har sändarna blivit allt driftsäkrare och kräver mindre underhåll. Jag undrar om inte jobbet blivit tråkigare än förr.

- Det kanske man kan säga, svarar Gun-

nar Gustavsson.

- Men samtidigt kommer det så mycket nytt; stereo och digitalt ljud och mycket annat. Det blir inte mindre arbete bara för att grejorna blir pålitligare.

Precis intill huset med sändarna står masten, en 300 meter hög mast av standardtyp. Längst uppe i toppen sitter sändarantennerna för teve. Under dem sitter FM-antennerna för radio, och en bra bit ner sitter en parabolantenn som fångar in länksignalerna med programmen från Stockholm.

Isen rasar i stora klumpar

På vintern lägger sig isen tjock på mast och stagvagnar, och när solen tittar fram på vårkanten så rasar den ner i stora klumpar.

- En kväll rasade det så mycket att jag inte vågade åka hem, och det fortsatte att rasa hela natten, berättar Gunnar Gustavsson.

I källaren står visserligen en glasfiberskiva som man ska sätta på biltaket när isen kommer farande, men det är kanske inte alltid man vill anförtro sitt liv åt den. Särskilt som isen kommer vinande från 300 meters höjd!

Pensionerad sedan 1962

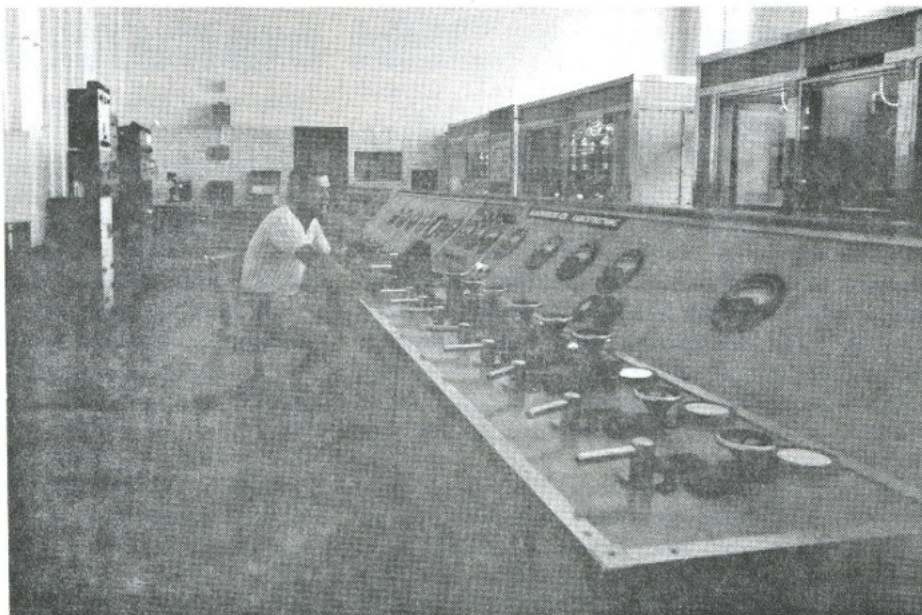
Den gamla Motalasändaren ligger i utkanten av själva Motala. De två masterna syns redan från järnvägsstationen.

Den gamla sändaren ligger i utkanten av själva Motala. De två masterna syns redan från järnvägsstationen.

Sändaren är pensionerad sen 1962 och byggnaden inrymmer numera Motala Rundradiumuseum. Den sändare som användes under åren 1935-1962 står fortfarande kvar på sin plats.

forts sidan 32

Kurt Kratschmer vid det långa kontrollbordet till den gamla långvågssändaren som användes mellan 1935 och 1962. Här på Motala Rundradiumuseum finns unik utrustning som på många andra håll i Europa förstördes under Andra världskriget.

Fula ord upprör lyssnare

Två morgonvärdar på en radiostation i Indianapolis har fått det hett om öronen det senaste året. De har råkat ut för gruppen "Decency in Broadcasting" - en slags eternas moralpolis på jakt efter fula ord och andra oanständigheter som förekommer i radioprogrammen.

Gruppen anklagar Bob Kevoian och Tom Griswold på WFBQ/Indianapolis för att i sina morgonprogram brutit mot FCC:s regler om oanständigt ordval inte mindre än 6.249 gånger mellan den 15 juni 87 och 19 februari 88. Gruppens talesman John Price kräver att FCC skall låta stationen böta 2.000 dollar per dag eller dra in dess licens. Enligt Price borde WFBQ krävas på maximalt 360.000 dollar i böter.

Registrerat varje ord

Decency in Broadcasting har spelat in alla WFBQ:s morgonsändningar under den aktuella perioden och skrivit ut vad programledarna sagt ord för ord, sedan har de skickat dessa utskrifter på 1.600 sidor per vecka till FCC. Price har räknat ut att Griswold och Kevoian i genomsnitt yttrat 17 oanständigheter i timmen och/eller använt dylikt material.

FCC har inte velat kommentera just WFBQ, men dess ordförande säger att myndigheten gjort mer för att stävja oanständigt språkbruk i radion det senaste året än de 12 föregående åren.

I april 1987 skärptes FCC:s attityd till radiostationer som sänder oanständigt och obscen programmaterial. Nu kan sådana stationer bötfällas, förlora sin licens eller dras inför domstol. Därmed har FCC övergivit sin tio år gamla politik att inte lägga sig i programinnehållet.

De sju fula orden

Före april 87 fanns det bara restriktioner för "de sju fula orden" som blev aktuella i det så kallade Pacifica-målet i slutet av 70-talet. Den Pacifica-ägda radiostationen WBAI-FM/New York anmäldes och drogs inför domstol för att den sänt George Carlins "Seven Words You Can Never Say On Television".

Målet hamnande till sist i Högsta Domstolen som 1978 fällde utslaget att de sju orden inte kan anses obscena, men kan av FCC förbjudas att sändas på tider då barn med stor sannolikhet lyssnar på radio, d v s mellan kl 06 och 22.

Vilka de sju orden är? Några av dem har ni kanske redan gissat. Här är hela raden: fuck, cunt, tit, shit, piss, motherfucker och cocksucker.

Utvidgad definition blev mer osäker

FCC utvidgade i april 87 begreppet "oanständighet" (indecenty) från de sju orden till en mer allmänt hållen definition. Myndigheten tog bl a hjälp av ett tidigare domstolsutlåtande (inom citationstecken) om indecenty och fick till följande skrivning: det är ett språkbruk eller material "som framställer eller beskriver, på ett sätt som är uppenbart anstötligt enligt samhällets normer för etermedia, sexuella eller anala aktiviteter" och som sänds på tider då det är en påtaglig risk att barn lyssnar.

Den här nya definitionen har kritiserats för att vara för allmänt hållen och att radiostationerna inte i förväg kan veta om de kommer att bryta mot reglerna.

25 tveksamma ord och fraser

Lite vägledning har man fått genom den enkät som American Comedy Network (ACN) skickade ut till 92 radiostationer som använder sig av bolagets skämt i sina program. ACN hade nämligen fått veta att vissa av skämten som stationerna fått sig tillsända inte använts eftersom ett ord eller en fras ansetts vara för utmanande.

I enkäten listades 25 känsliga ord/fraser som stationerna fick gradera efter hur pass lämpliga/olämpliga de var.

De mest tveksamma uttrycken som radiostationerna "inte kunde använda" eller "antagligen inte kunde använda" var (inom parentes procent av stationerna): bitch (48%), eat me (44%), bastard (43%), condoms (41%), that time of the month (35%), pee (32%) och homos (31%).

De mest acceptabla uttrycken som stationerna "definitivt kunde använda" eller "antagligen kunde använda" var: hell (92%), dork (90%), scuzzbag (89%), wazoo (88%), damn (84%), marijuana (80%) och bites the big one (74%).

Mellan dessa mest/minst olämpliga uttryck placerade sig: crap, urinalysis, hooters, boobs, hemorrhoid, up yours, God, booger, hot monkey love, nympho och crotch.

De "sju fula orden" hade inte tagits

med eftersom de sedan tidigare redan var utpekade.

Tusentals klagomål per år

Orsaken till att FCC beslutade skärpa reglerna var att myndigheten de senaste åren fått ta emot ett kraftigt ökande antal klagomål på olämpligt språkbruk i radioprogrammen, upp emot 20.000 klagomål per år. En hel del av dessa har kommit från "moralgrupper" som "Decency in Broadcasting". En slags motsvarighet till den "moraliska majoritet" som har attackerat TV-programmen på CBS, NBC och ABC för att innehålla omoraliska inslag (som att rollfigurer i serier gör abort, bor ihop utan att vara gifta och så vidare).

Inom radio har framförallt ett antal fräcka morgonvärdar retat upp lyssnare med sitt ohämmade språkbruk med många anala och sexuella skämt och syftningar. Bland dessa har Howard Stern (hörs både i Philadelphia och New York) blivit mest uppmärksammad (se Frekvens 2/87). Anmälningarna mot hans morgonshow på WYSP i Philadelphia var en av tre pilotfall som FCC tog upp. Det andra fallet var KPFK i Los Angeles som sänt pjäsen "The Jerker" med ingående beskrivning av homosex och det tredje KCSB i Santa Barbara som spelat Pork Dukes "Makin' Bacon"; en sång med sexuellt kryddad text.

FCC fällde de tre stationerna för att ha brutit mot oanständighetsreglerna, men eftersom dessa regler inte fanns när överträdelserna inträffade (före april 1987) slapp de undan med varsin varning. FCC övervägde att föra målet mot KPFM

vidare till justitiedepartementet, men gjorde det aldrig.

Howard Stern nu även på TV

Howard Stern har nu börjat "drabba" TV-tittare på en betalkanal i Philadelphia och New York. Hans program heter "Howard Sterns Underwear & Negligee Party" och sänds mellan kl 22 och 24. Innehållsmässigt påminner det om hans radio-shower med grova skämt och lustiga figurer i studion. Skillnaden är att han nu har en publik på 100 Sternfans klädda i enbart underkläder och/eller nattlinnen. En utstyrsel som enligt honom får publiken att släppa en del av hämningarna.

När man går från radio till TV tillkommer en ny dimension, bilden. Trots att moraliska grupper kritiserat de stora tv-bolagens program är ändå dessa mer oskyldiga när det gäller sex än våra svenska program. Skådespelare i amerikanska tv-serier exponeras aldrig nakna på NBC, CBS eller ABC.

TV-stationen KZKC i Kansas råkade visa filmen "Private Lessons" en kväll kl 20 som innehåller en del nakna scener framifrån, och genast skickade en tittare en inspelad video av filmen till FCC och anmälde stationen för att ha brutit mot oanständighetsreglerna.

Media Control Inc som äger stationen har försvarat sig med att FCC:s regler mot oanständigt programmaterial är så vaga att man inte själv kunna veta om man brutit mot dem. Dessutom har dessa regler tidigare inte tillämpats för tv-program.

Emmis köpte fem NBC-stationer

Emmis har köpt fem radiostationer från NBC för 121,5 milj dollar. Det är WNBC och WYNY i New York, WKQX i Chicago, KYUU i San Francisco och WJIB i Boston.

Eftersom Emmis sedan tidigare ägde WQHT (FM) och WFAN (MV) i New York var man tvungen att sälja vidare två av New York-stationerna. Bolaget har varit missnöjt med WQHT:s frekvens på 103,5 MHz, som man anser ligga för högt upp på FM-skalan. Antennen är placerad på World Trade Center.

Bytte sändare mellan stationerna

I april gjorde därför Emmis en uppgörelse med den nya köparen Westwood One om ett sändarbyte mellan WQHT och WYNY. För 39 miljoner dollar såldes WQHT:s sändartillstånd samt WYNY:s call, lokaler och countryformat till Westwood One.

Emmis behåller följaktligen callen WQHT och dess CHR/Dance format samt tar över WYNY:s sändare på 97,1 MHz. På skalan hamnar därmed WQHT mitt emellan de två konkurrerande CHR-stationerna WWPR (95,5) och WHTZ (100,3). Stationens nya sändare (WYNY:s gamla) har antennen på Empire State Building, precis som WHTZ.

Enligt de ursprungliga planerna skulle bytet ske i augusti, men FCC har ännu inte godkänt transaktionen. Det kan därför tidigast bli i september.

I juni blev försäljningen av WFAN klar. Den gick för rekordsumman (för mv-stationer) 23 milj dollar till Spanish Broadcasting System. Vid övertagandet i oktober tänker de nya ägarna ändra stationens format från sport till hispanic.

Skall inte satsa på mellanväg

Förutom de stationer som köptes från NBC i år äger Emmis KPWR/Los Angeles, WLOL/Minneapolis, WAVA/Washington DC, KSHE/St Louis och WENS/Shebyville Indiana.

Emmis kommer att köpa fler FM-stationer tills man når gränsen 12. På mellanvägen blir det knappast några fler affärer eftersom mv-stationernas publik fortsätter att minska till förmån för FM-radion.

NBC har å sin sida inte mycket kvar inom radio. Dess ägare General Electric sålde NBC Network i juli 87 till Westwood One för 50 milj dollar och mv-stationen WMAQ i Chicago till Group W för 13 milj dollar.

De två resterande NBC-stationerna kommer också att säljas. Det är KNBR i San

Francisco och WKYS i Washington DC.

Westwood One skall köpa fler stationer

Westwood One fick sin första station genom köpet av gamla WQHT/WYNY. Bolaget är USA:s näst största producent och distributör (efter ABC) av syndikerade radioprogram.

I mars offentliggjorde Westwood One att man tänkte emittera nya aktier för 65 milj dollar för att kunna förvärva radiostationer eller andra företag som kan komplettera dess verksamhet inom programområdet. Westwood siktar förutom New York in sig på Chicago och Los Angeles. Med egna stationer får bolaget en garanterad bas för sina syndikerade program. Stationerna kan integreras med radionäten och spara in en del av de utgifter som näten ensamma har burit.

* * * * *

Shadoe Stevens ersätter Casey Kasem

Efter 18 år har Casey Kasem lämnat American Top 40 - ett fyra timmars program som varje vecka spelar USA:s 40 mest sålda singlar och som sända på 475 radiostationer i USA, Kanada och många andra länder.

Kasem och ABC/Watermark, som producerar programmet, kunde inte komma överens om villkoren i det nya kontraktet. En källa nära parterna påstår att Kasem sade nej till ett femårskontrakt med en lön på en bra bit över 2 milj dollar om året. Casey Kasem ville istället ha en procent av vinsten.

Kommer från Hollywood Squares

Hans nuvarande kontrakt går ut i januari 1989, men Kasem ersattes redan i augusti som programledare för American Top 40 av Shadoe Stevens, som är mest känd från TV-programmet Hollywood Squares - originalet till svensk TV:s Prat I Kvadrat. Stevens var en av 1.004 som sökte jobbet efter Kasem.

Casey Kasem är inte satt på backen. Han har skrivit ett flerårskontrakt med Westwood one om en liknande Top 40-show som skall heta "Casey's Top 40" och börja i februari 89. De första stationerna som beställt programmet är WHTZ i New York och WBBM-FM i Chicago - två jättar.

Det kommer att bli en hård dragkamp mellan Westwood One och ABC/Watermark om de nuvarande American Top 40-stationerna.

Dåligt hjärta tvingade Dr Don Rose sluta

Doctor Don Rose tvingades sluta efter fyra månader på KIOI/San Francisco på grund av hjärtproblem. Don Rose genomgick en hjärtoperation för 16 år sedan. Kanske dags för honom att dra sig tillbaka från programledarskapet för gott.

Annars hade KIOI stora förväntningar på Don Rose och hade lagt ut 750.000 dollar på PR för att göra San Franciscoborna uppmärksamma på att denne legendariske DJ börjat på stationen.

Färre jobb inom etersänd radio och TV

För första gången sedan 1982 har antalet jobb inom etersänd radio och TV i USA sjunkit. Från 1986 till 1987 sjönk antalet anställda från 177.981 st till 176.159 st.

Av de heltidsanställda utgör kvinnor 37,8 % och minoriteter 16,2 %. En smärre ökning av deras andelar.

Däremot har 4.000 nya jobb skapats inom kabel-TV under 1987. Denna starkt växande bransch sysselsätter nu 84.163 människor i USA.

Reklam för privata lotterier tillåts

Det kan snart bli tillåtet för amerikanska radio- och TV-stationer att göra reklam för privata lotterier efter ett positivt utslag i kongresshusets juridiska kommitté. Frågan går nu vidare till kongresshuset för avgörande.

Utslaget gäller lotterier eller bingo-spel som finansierar privata grupperns välgörenhet. För närvarande är det tillåtet att göra radioreklam för statliga lotterier. ■

Reklam i programtidning finansierar Radio Nova

Radio Nova invigdes officiellt den 14 maj i år. Sändningarna sker från en egen stationsbyggnad i Vagnhärad. **Nova** är latin och betyder **Ny**. Det nya med Radio Nova är att man inom nuvarande närradiolagstiftning lyckats skapa en radiostation med heltidsanställd personal och att driften möjliggörs genom reklaminkomster. Kort sagt; professionell radio.

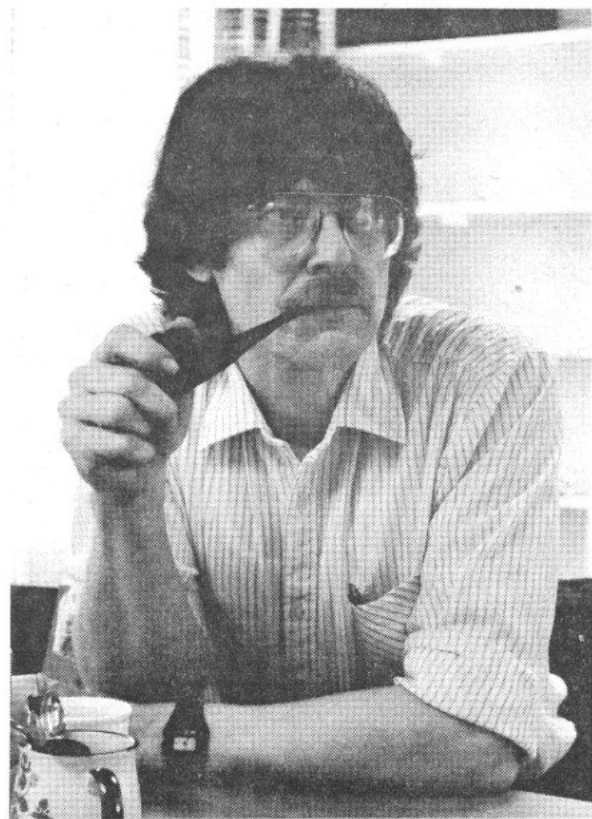
Radio Nova har ett brett musikformat av oannonserade låtar med avbrott för informationstrailers och jinglar. Ett format som starkt påminner om Radio Syds för 30 år sedan, men med tidsanpassad musik.

För närvarande sänder Radio Nova kl 06-23 på vardagar med direktsändning mellan 13 och 17. Christian Gnospelius från Radio Ryd i Linköping kör lättsamt och professionellt programmet som innehåller telefontävlingar, information, jinglar och musik.

När man inte sänder direkt är stationen automatiserad. På lördag och söndag sänder Radio Nova mellan kl 06 och 01 och under sommaren räknade man med att vara i luften 24 timmar om dygnet.

Föreningsradio på nytt sätt

Claes H Nydahl är initiativtagare och

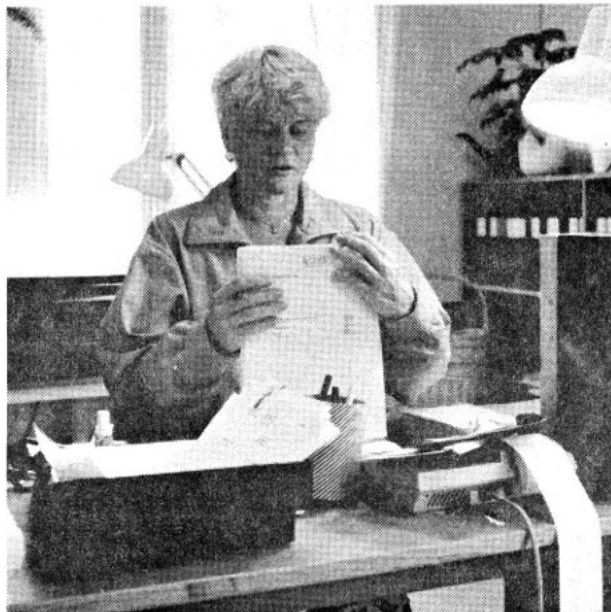
Claes H Nydahl, initiativtagare till Radio Nova och chef på stationen.

Radio Nova sänder på 92,9 MHz via en rundstrålade antenn på 110 meters höjd med en effekt (ERP) på 300 Watt. Huset, som tidigare hyste en bilspeditionsfirma, är väl synligt från vägen som går från EA:an till Vagnhärad, mellan Nyköping och Södertälje.

projektledare för Radio Nova. Han har journalistisk utbildning, var lärare i etermediateknik på journalisthögskolan i Stockholm i tre år och jobbade som copywriter och art director de senaste tio åren.

- Styrkan i vårt projekt är att vi har kunnat börja från början, säger Claes H Nydahl. Det är ju svårare, om inte omöjligt, att förändra redan etablerade närradioorter. Men jag ser ingen motsättning i vår modell kontra den traditionella. Radio Nova är fortfarande föreningsradio.

Ingrid Blick sitter i receptionen. Hon håller i administrationen.

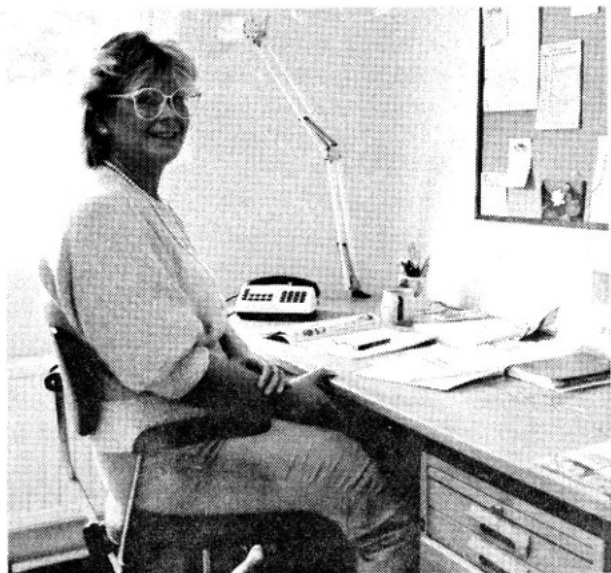
- Skillnaden är, att istället för att varje förening skall sälja sitt budskap själv, så är vi en radiostation med ett format som lyssnaren i sin helhet förhoppningsvis tycker om att lyssna till, där föreningarnas budskap ingår som program i helheten.

- Vår målsättning är att få lyssnare, många lyssnare. Receptet är kvalitet. Därför har vi en marknads- och utbildningsfas på ett till ett och ett halvt år från idag.

Programtidning finansieringskälla

Radiostationen, Radio Nova, är partipolitiskt och religiöst obunden och drivs av Östra Sörmlands närradioförening med stöd av stationens utvecklings- och servicebolag.

Radio Novas programtidning är annons-

Ingela Borup säljer annonser till programtidningen.

Annonsintäkterna i programtidningen bekostar driften av stationen. Den innehåller radio- och Tv-programmen för två veckor och görs av Annika Forsberg.

finansierad och delas ut gratis till 16.000 hushåll inom sändningsområdet var fjortonde dag. Överskottet från tidningen och Radio Novas radioskola gör att den totala programkostnaden för föreningarna kan hållas så låg som 160:- per timme.

Personalen består för närvarande av fyra heltidsanställda, men kommer att utökas med nyhetsfolk inom kort.

Enkel och funktionell teknik

Mannen bakom Radio Novas teknik är veteranen och elektronikkonstruktören Tony Eckardt. En kändis inom svensk närradio, som blivit det på grund av sina innovativa lösningar på annars dyra konstruktioner. Många av Tonys idéer har blivit realiserade här.

Vi hoppas återkomma till detaljerade redovisningar av konstruktören själv framöver. Nu nöjer vi oss med en generell genomgång.

På de stora radiostationerna där man har råd till det bästa, har man cartmaskiner för musik och jinglar. Dessa specialmaskiner ligger i trettio till fyr-

tiotusen-kronorsklassen. Genom modifiering av ordinära kompaktkassettdäck har Tony, med tillämpning av MS-teknik och styrelektronik, åstadkommit samma funktioner för en dryg tusenlapp.

Bred stabil stereo

Musik och jinglar ligger alltså på MS-enkodade kompaktkassetter. Vinsten blir bred stabil stereo och bra monokompatibilitet.

Kassetterna innehåller också styrpulser för de modifierade kassettdäcken, vilket gör det bekvämt att köra efter som de är startklara automatiskt. Styrelektroniken gör dessutom det möjligt att köra helt automatiskt. För närvarande kan Radio Nova köra obemannat 28 timmar.

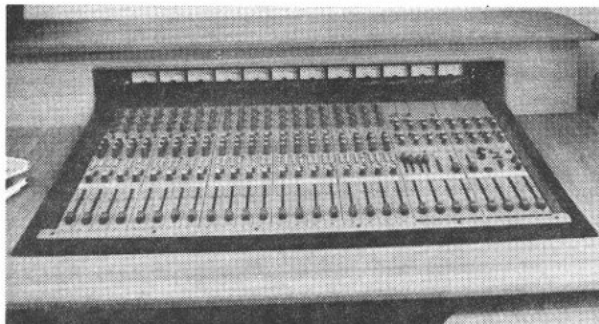
Utrustningen i övrigt består av semi-professionell modifierad utrustning. Kompressorerna är av Tonys egen välkända konstruktion.

Det finns två självkörstudior/kontrollrum, en talstudio och en 16-kanals produktionsstudio.

Responen över förväntan

Hur har responen varit på sändningarna?

- Vi har inte pengar att mäta lyssnarunderlaget vetenskapligt, men av telefonsamtal och lyssnarrapporter att döma

Mixerbordet i produktionsstudio, som inte var klar vid vårt besök.

så har vi lyckats. Responen har varit över förväntan, säger Claes H Nydahl.

- Det går nästan heller inte en dag utan att vi har studiebesök av någon närradioförening. Lite underligare är det bemötande vi fått från regionalradio (Claes tycker att regionalradio är ett mera relevant namn på lokalradio). Dagen innan vår invigning, fredagen, gjorde dom en "telefonare". På min fråga när det skulle sändas svarade man: "På måndag". Men på lördagen vid invigningen var dom här, fast anonymt.

- Ett oförståeligt agerande. Vi kommer aldrig att konkurrera, vi tänker komplementera genom att göra det vi kan göra bäst; lokala nyheter och trafikinformation.

Etermedialagstiftningen och framtiden

Hur ser du på framtiden för Radio Nova och etermediapolitiken?

- Ur internationell synvinkel har vi ju en mycket underlig etermedialagstiftning i Sverige. Frågan är om den inte bryter mot FN:s deklaration om de mänskliga fri och rättigheterna.

forts sidan 24

Stefan Petterson kopierar skivor på kassetband. Han var där på sin fritid och hoppades få någon slags tjänst på stationen. Talstudio mitt emot honom.

Christian Gnospelius kör eftermiddagspasset i studio 1. Härifrån kan Radio Nova obemannad vara i etern 28 timmar. Talstudio mitt emot Christian.

Slut med dold radioreklam

Danmark följer efter Norge och tillåter reklam i närradion. Regeringens förslag till ny lag antogs av Folketinget vid första behandlingen i juni och reklamen skulle bli legal från och med augusti månad.

Reklamen maximeras till sex minuter per timme och måste ligga i block klart åtskilda från programmen. Stationerna ska avsätta 10 procent av reklaminkomsterna till en central fond, vars uppgift blir att vidarebefordra dessa pengar till stationer som inte kan dra in tillräckligt stora reklamintäkter eller av ideologiska skäl vill driva sin verksamhet utan annonser. Det kan t ex vara stationer som upplåter sin sändningstid åt enskilda, så kallad gräsrotsradio med väldigt blandat programutbud.

Ett par hundra miljoner

Regeringen räknar med att de samlade reklaminkomsterna för lokalstationerna under det första året kommer att uppgå till 330 milj danska kronor, vilket skulle ge fonden 33 milj d kr. Det råder dock delade meningar om inkomsternas storlek. Handelshögskolan har i en undersökning uppskattat dem till 270 milj d kr.

Kulturministeriet skall ha möjlighet att totalt kunna låna ut 20 milj d kr om året till nya stationer - ett slags startbidrag. Lånen kommer att betalas tillbaka genom att viss procent av de nya stationernas reklamintäkter avsättes till ministeriet.

Inte starkare än lättöl

Reklamen får inte rikta sig direkt till barn, vara osedlig eller propagera för alkoholhaltiga drycker starkare än lättöl. Det är fritt fram för religiös och politisk reklam. Många av stationerna drivs ju också av religiösa rörelser eller politiska partier. De lokala närradionämnderna skall övervaka så att reklamrestriktionerna efterlevs.

Reklam i lokal/närradion är dock inget nytt. Ända sedan de första stationerna startade under försöksperioden har det förekommit mer eller mindre dold reklam på många orter. Uppfinningsrikedomen har varit imponerande.

Stationerna har t ex mot betalning gjort "reportage" om företag, industrier och affärer på orten. De kan ha upplyst sina lyssnare om att ett visst bageri

skänker en tioöring till stationen för varje småfranska som säljes.

Läskedrycksreklam i tävlingsform

Läskedrycken Seven Up har fått sin biografreklam spelad på nio lokalstationer - med skillnad att namnet "Seven Up" ersatts med en ton. Den här reklamkampanjen var utformad som en tävling där lyssnarna skulle besvara frågan "Vilken läskedryck har smak av citron och lime?". Priset var ett gästspel som DJ på den aktuella stationen. Reklambyrån som drev kampanjen erkände att den hade valt just den formen för att provocera politikerna. Stationerna kunde ju inte gärna ta betalt för "tävlingen". På Radio Viborg löste man det genom att Seven Up köpte annonsplats i stationstidningen.

Det har förekommit flera liknande kombinerade tävlingar och reklamkampanjer, som "Jakten på det svarta guldet" där vinsterna var Carlsbergs svartå guldöl och Fuji-tävlingar med kassett-/videoband från Fuji i priser, vilka kunde hämtas i någon lokal namngiven affär.

När Radio Viborg arrangerade ett motionslopp fick de intresserade anmäla sig på Handelsbankens lokalkontor, som ju då måste räknas upp med adress. Banken sponsrade loppet med 25.000 d kr.

Reklam för stormarknad

I Slagelse har lokalstationen SLR informerat sina lyssnare varje gång stormarknaden Vestsjællands Centret haft artistuppträdande. Dessa radioinslag har inletts med samma melodi som är signatur på stormarknadens interna högtalaranläggning. Stationen har tagit mellan 2.000 och 5.000 d kr för att producera ett sådant inslag.

SLR har också gjort reklam för det lokala ölmärket Harboe Silver med följande snutt: "- Har du smagt en Harboe Silver? - Ja! - Har du set hvordan den brygges? - Nej!" Sedan har man berättat att bryggeriet haft öppet hus för dem som velat komma och titta på tillverkningen. Ölfirman betalade radion för inslaget, som SLR ansåg vara lokal information.

Bedöms inte lika strängt av alla

De lokala närradionämnderna på respektive ort har inte ingripit mot dessa exempel på reklam. På andra håll i landet har det bara behövts en bråkdel av detta för att en station skulle fällas

för reklamöverträdelser. De lokala när-radionämnderna har sett olika strängt på reklamövertramp och haft skilda uppfattningar vad som är information respektive reklam.

Odense Naerradio fick t ex en varning av sin närradionämnd för att ha sänt en intervju med två anställda i ett företag. Enligt stationen var det bara för att visa vilka utbildningsmöjligheter som fanns i företaget som man sände intervjun.

Mer rakt på sak i Herning

Lokalradion HHR i Herning har varit mer rakt på sak med sin reklam och har både blivit varnad och beordrats till sändningsuppehåll av sin närradionämnd, som i sin tur stämts av HHR. I regelrätta reklaminslag har stationen upplyst om servicen, öppettiderna och sortimentet på en Shell bensinstation. Inslagen kostade Shell 600 kr och gick till HHR:s stödförening, vars uppgift är att dra in pengar till radioverksamheten. Fast det har man inte lyckats så bra med eftersom HHR gick i konkurs i april med hundratusentals kronor i skulder.

Förbudet mot reklam i lokalradion har inte varit inskrivet i lagen utan stått i ett tillägg. Detta har bidragit till att en del lokalstationer och lokalradionämnder inte tagit så hårt på det. Man har också pekat på att det inte klart varit angivet i texten var gränsen gått mellan reklam och information.

Det var anledningen till att lokalradionämnden i Fredriksbergs kommun (granne med Köpenhamn) har låtit the Voice fortsätta med reklam i sina program. Stationen flyttade från sändaren i Köpenhamns kommun (se Frekvens 2/87) efter att dess lokalradionämnd stängt stationen i 14 dagar på grund av upprepade reklamövertramp.

Politikerna har svängt på ett år

På ett år har politikerna (läs socialdemokraterna och Det Radikale Venstre) svängt från fortsatt reklamförbud till fritt fram för kommersiell lokalradio.

När folketinget den 4 juni 1987 enades om att göra lokalradion och -TV:n permanent gick varken de borgerligas förslag om reklamfinansiering eller socialdemokraternas förslag om statsstödd lokalradio igenom. Inget av förslagen kunde uppnå en majoritet av rösterna eftersom vågmästarpartiet Det Radikale Venstre inte ville stödja något av förslagen.

Lokalradion fick fortsätta finansiera sin verksamhet med medlemsavgifter, in-

samlingar, bingo, skivönsknningar och dold reklam.

De Radikale har principiellt varit emot reklam eftersom den skulle missgynna de mindre stationerna, och statsstödd lokalradio skulle ta för stor del av de offentliga medlen - enligt partiets ordförande Jens Bilgrav-Nielsen 400 miljoner kr var för staten och kommunerna. Partiet ville också vänta att besluta om lokalradions finansiering tills man sett effekten av den kommande reklamkanalen TV 2.

Socialdemokraterna öppnade reklamdörren

Drygt en vecka efter att lagen gått igenom i folketinget i juni 87 svängde socialdemokraterna i reklamfrågan. På partiets styrelsemöte i Silkeborg öppnade man dörren på glänt till kommersiell lokalradio/TV. Fortfarande vidhöll socialdemokraterna att offentlig finansiering av de lokala etermedierna vore det bästa, men om det inte gick att få majoritet i folketinget för sin modell var man beredd att släppa in reklamen. Partiets offentliga finansieringsmodell gick ut på att staten, kommunen/amtet och stationen skulle stå för en tredjedel var av driftskostnaderna.

På hösten 87 fick De Radikale en ny medieordförande, Marianne Jelved, med positiv inställning till lokalradioreklam. Hon uttalade sig lite väl positivt vid sitt tillträde och var inte riktigt i linje med sitt partis tidigare ståndpunkt i frågan och läxades upp av en del kollegor inom De Radikale. Men det gav ändå regeringspartierna ett hopp om att reklamfinansieringen skulle få en majoritet i folketinget.

Statligt stöd röstades ner

Den 10 november 87 togs finansieringen av lokalradion upp i folketinget. Socialdemokraternas och Socialistisk Folkepartis förslag om statsunderstödda lokalradiostationer röstades ner och regeringens eget reklamförslag bildade underlag för fortsatta förhandlingar under vilka former reklamen skulle släppas in i radioverksamheten. Frågan skulle tas upp på nytt i folketinget för avgörande.

De Radikale krävde att en del av de inkomna reklamintäkterna skulle samlas i en central fond för att stödja de mindre stationerna. Partiet ville från början avsätta 20 procent, vilket sedan i folketinget sänktes till 10 procent. Den borgerliga regeringen var egentligen negativ till en sådan fond, men fick ge

sig för att kunna få en majoritet för reklamfinansiering.

Socialdemokraterna skissade för sin del på en kompromiss där stationerna skulle få välja mellan att få statligt stöd eller finansieras med reklam, vilken inte fick något gensvar från de borgerliga.

Behandlingen av lokalradiofrågan sattes i långbänk under våren. Kulturminister H.P. Clausen anklagade Socialdemokraterna och Det Radikale Venstre för att försinka processen. Socialistisk Folkeparti och Socialdemokraterna angrep Clausen för att avsiktligt dra ut på tiden. Det extra nyvalet gjorde inte heller saken bättre.

Clausen lade fram regeringens förslag i april och efter nya förhandlingar mellan partierna kunde folketinget klubba igenom reklammodellen i juni.

Stationer mot reklam

Alla lokalradiostationer har inte varit positiva till reklam. Motståndet har varit starkast bland de så kallade gräsrotsstationerna, som upplåter sändningstid till enskilda medborgare och lokala föreningar. De har ett utbud som vänder sig till smala lyssnargrupper och saknar ett "VDN-märkt" programschema där samma slags innehåll brukar återkomma dagligen på bestämda tider. Med andra ord knappast intressanta för annonsörer.

Stationer som Sokkelund Radio, Radio Nørebros och Radio Vesterbro bildade "Kampanjgruppen for Reklampfri Lokalradio og -TV" och försökte bl a få Det Ra-

dikale Venstre till att vända ryggen till reklam och istället gå in för statligt stöd till lokalradion, dock utan framgång.

Över 40 procent kan se svensk TV

En av de främsta anledningarna till att Danmark som första nation hoppade av Tele-X-projektet anses vara att en stor del av den danska befolkningen redan kan se svensk TV. Det är framförallt svensk TV som Sveriges grannar varit intresserade av att få via Tele-X. Allt fler finländare och norrmän kan också se Sveriges Television.

En undersökning av Politiken/Vilstrup visar att 44 procent av danskarna kan ta emot svensk TV - i Storköpenhamn hela 90 procent. SvTV tas även in på östra delen av norra Jylland.

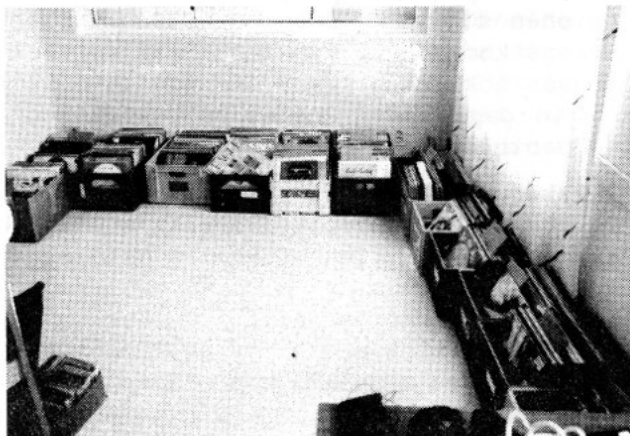
Västtysk TV ses av 32 procent och annan utländsk TV av 17% (som NRK i norra Jylland, östtysk TV på Lolland och Falster och satellitkanaler). De som enbart har tillgång till Danmarks TV är 27 procent medan 43 procent kan se andra danska kanaler (lokal-TV). De TV-lösa uppgår till 3 procent.

Hälften av hushållen har egna antenner, 47 procent är anslutna till central-TV-anläggningar och en procent är utrustade med egen parabolantenn. ■

Radio Nova forts från sidan 21

- Vi har också sett tillkomsten av retroaktiva lagar förut i det här landet (Radio Syd och Radio Nord), så om vi lyckats med Radio Nova vet vi inte än. Men jag är hoppfull inför framtiden, inte för att jag hyser någon större tillit för våra politiker utan därför att trycket utifrån och den tekniska utvecklingen kommer att tvinga även de svenska politikerna till en internationalisering av etermedialagstiftningen.

- Radio Nova kommer steg för steg att utvecklas. Närmast kommer vi att satsa på radioskolan och en nyhetsredaktion. Planer finns också på att starta världens första "radiojukebox", där lyssnarna väljer sina egna låtar på vissa tider under dygnet via telefon och koder som publiceras i programtidningen. Det blir möjligt när vi fått de datorer vi väntar

Skivarkivet var provisoriskt uppställt i backar.

på. Det är ju inte i första hand därför vi skaffar dom, men det är en möjlighet som man får på köpet.

Text: Kenneth Andersson
Foto: James Mollan

Fyra for från Lund till Marbella:

STARTADE SVENSK RADIO

I slutet av maj åkte fyra unga radioentusiaster från Lund till Marbella på solkusten i Spanien. Där finns 40.000 skattetrötta svenskar, som har pengar och hungrar efter nyheter från Sverige. De fyra hade en skivsamling och en komplett studio i bagaget och i Marbella väntade en hyrd sändningstimme om dan.

De fyra har alla ett förflutet på studentradion i Lund. Patrik Larsson som närradioförman, Zammir "Sammy" Elchenaou som hallåman, Rutger Ekelöw som tekniker och Cecilia Synnemar som nyhetschef och reklamförsäljare för den nu nedlagda kabelradion (denna sändes över stadens studentområden, men förbjöds av myndigheterna).

De tre killarna står som finansiärer. Cecilia är deras anställda. En spansk-talande danska säljer reklam mot provision.

Tagit privata lån

- Vi har tagit privata lån här hemma i Sverige, säger Rutger Ekelöw när jag träffar honom strax innan avfärden.

- Sändningshyran ligger på 16.000 kr i månaden och vi räknar med att ha pengar till att sända i tre månader även om vi inte alls skulle få sålt någon reklam.

- Egentligen är det fel tid att starta på. De bofasta svenskarna åker ju till Sverige över sommaren, så i början vänder vi oss till de tillfälliga turisterna.

Rutger har hand om det tekniska. När han tidigare besökte stationen som man nu sänder över slogs han av hur primitivt allt var.

- Stationen heter Rueda Rato och ingår i en stor kedja med sextio stationer runt om i Spanien, men tekniken var mycket enkel. Mixern hade rattar. Det fanns ingen fjärrstart, så discjockeyn fick sträcka sig långt för att kunna starta skivspelarna. När jag frågade vad dom hade för ljudprocessing visste han inte vad jag snackade om, berättar Rutger.

Hyrde en lokal

Man bestämde sig för att bygga en egen studio och hyrde en lokal femtio meter från stationen. Det mesta av utrustningen är gamla grejor som Rutger fixat till. Både mixern och jingelmaskinerna var från början i mono, men har byggts om. Ljudet behandlas av en Apex Studio-dominator trebandslimiter innan det via kabel går vidare till stationen. Rueda Rato länkar i sin tur programmet till

sändaren som står på ett berg.

- Vi kommer nog att stå oss ganska bra i jämförelse med de spanska stationerna, tror Rutger. De kan plötsligt få för sig att ta in ett telefonsamtal i tio minuter där man knappt hör vad lyssnaren säger eftersom han ligger mycket lägre i nivå än discjockeyn. De har dåligt flyt, det blir jämt pauser och reklamen läser discjockeyn upp direkt från ett papper.

- Vi kommer att producera reklamen. Vi har ju erfarenhet från kabelradion så det blir nog rätt välgjort.

Mer vuxet program

Programmen går ut mellan två och tre på eftermiddagen alla dagar i veckan utom söndagar. De presenteras av Patrik och Sammy. Cecilia läser nyheter tre gånger i timmen, dessa hämtas från utlandsprogrammet. Fem minuter avsätts för reklam.

- Det är ett mer vuxet program än vad vi har gjort i Lund, berättar Cecilia. Stilen är mer sansad och musiken är anpassad för en vidare lyssnarkrets. De flesta svenskar som bor där är väl över 30 år gamla, men långt ifrån alla är pensionärer och de äldre är nog annorlunda till sinnes än pensionärer här hemma. De är djärvare och mer öppna för något nytt.

- Vad som jag tycker är viktigt är att vi fungerar som en länk mellan organisationer och personer där nere. Ha information om olika evenemang. På det kan vi nog få många lyssnare.

Satsar på lokala annonsörer

Man satsar mest på lokala annonsörer. Cecilia berättar varför.

- Jag vet det från när jag höll på med att sälja reklam till kabelradion att det innebär ett fasligt ringande fram och tillbaka. Annonsören vill höra hur inslaget låter, man är inte nöjd och vill ändra. Kommunikationerna mellan Sverige och Spanien är helt enkelt för dåliga för att man ska kunna sköta sådant ordentligt.

Den närmaste konkurrenten om reklamköparna är Radio 5 som sänder två timmar om dagen, varav en halvtimme på svenska.

forts sidan 32

Sju bolag dominerar på FM

De flesta franska radiostationer har tappat lyssnare sedan början av året visar en färsk undersökning av organisationen Mediametrie som regelbundet tar pulsen på de franska lyssnarnas radiovanor. Det är bara stationerna NRJ och Fun FM som fortfarande går framåt visar undersökningen som pekar ut stationen Europe No 1 som den stora förloraren. De har minskat sitt lyssnarunderlag från 14.2 % i januari till 13.2 % i slutet av april.

Kvantitet och inte kvalitet

En studie av tidningen "Music & Media" visar dessutom att det franska FM-bandet kännetecknas snarare av kvantitet än kvalitet och de flesta stationer strävar efter att efterlikna varandra. Bandet dominerar dessutom av sju stora bolag och den allmänna frågan är nu vilka av dessa som kommer att överleva. Det råder nämligen stor enighet om att det inte finns plats för alla sju bolag på den hårda marknaden. Den enda station som höjer sig över de andra både vad det gäller lyssnartal och nominell vinst är NRJ.

Endast RTL - Luxembourg kan visa upp högre lyssnartal och bättre lönsamhet än NRJ. Förra året var stationens vinst 65 miljoner Francs av en omsättning på över 300 miljoner. Förklaringen sägs vara att stationen är oförskämt kommersiell.

Den andra mest populära FM-stationen i Parisområdet, Skyrock är som NRJ till 100 % kommersiell men försöker skapa en personlig stil genom noggrant utvalda pre-

sentatörer. Stationens DJ:s är karaktärs-skådespelare snarare än rena hallåmän.

Endast två stora bolag

Programdirektör Laurent Bouneau är övertygad om att det till sist huvudsakligen kommer att finnas två stora radiobolag och att alla andra stationer kommer att få specialisera sig inom något område. Dessutom menar han att skivbolag och franska artister har mycket att tacka de franska FM-stationerna för.

- Explosionen av stationer har utlöst en lavinartad framväxt av nya musikaliska förmågor och den ökade ljudkvaliteten på FM har dessutom tvingat produktionerna att förbättras.

Om Sky Rock ligger på andra plats i popularitet kommer utan tvekan inte Fun FM långt efter även om stationens ledning inte är riktigt säker på vad man siktar in sig på för publik. Stationens taktik är dock att spela nyutsläppta potentiella Top 50-hits så tidigt som möjligt i bland två eller tre månader innan de andra stationerna.

Väljer bort låtar

- Dessutom väljer vi att inte spela vissa Top 50-hits som tjasas på de andra stationerna och ungefär en tredjedel av materialet på spellistan utgörs av helt nya skivor. Vidare väjer vi ut LP-spår från LP:s som för närvarande har släppt i från sig en stor hit för att skapa intresse för de andra låtarna på LP:n.

CNCL-LEDAMOT MUTÅTALAD

En av ledamöterna i den franska radio och TV-styrelsen CNCL (Commission Nationale pour La Communication et des libertés) Michel Droit har nu åtalats för "passivt tagande av muta".

Anklagelsen gäller Droits ställning inom CNCL i sin egenskap av tidigare anställd som journalist på tidningen "Le Figaro", en tidningen som ägs av den välkände finansmannen och mediamogulen Robert Hersant.

Hersant är dessutom delägare i den relativt nystartade TV-kanalen La Cinq som förra året fick nya ägare genom den dåvarande borgerliga regeringens försorg. Anklagelserna gäller att CNCL anses otillbörligen ha gynnat Hersant vid utdelandet

av ägarandelarna till den nya TV-stationen. Dessutom fick Hersant flera nya FM-frekvenser till sina radiostationer under 1987.

Det var f.ö. också Michel Droit som för ett par månader sedan anklagades för att otillbörligen ha gynnat en parisisk FM-station vid utdelandet av licenser för frekvenser på FM-bandet i Parisområdet.

Nådstöten för CNCL

Att Michel Droit nu åtalas på nytt väntas bli nådstöten för CNCL som President Mitterrand inte vill något hellre än att upplösa. För närvarande arbetas det febrilt med riktlinjer för en ny radio- och TV-myndighet i Frankrike efter presidentens önskemål.

Qui-FM vägrade minska effekten

Efter åtta dagar ur etern återkom så FM-stationen Qui-FM åter i Parisetern. Stationen hade frångått sin sändningsrätt av CNCL p.g.a. att de vägrade efterkomma en uttrycklig begäran från CNCL att minska sändareffekten till lagliga 4 kW mot de faktiska 40 kW som Qui-FM använde sig av.

Stationen vägrade att göra detta med hänvisning till att detta skulle innebära att de inte kunde nå sina lyssnare med nuvarande antennceller. CNCL drog då in sändningstillståndet för en begränsad tid av tio dagar. När sändningsrätten indrogs menade stationen att detta var en bestraffning för att man tidigare vägrat gå med på CNCL:s förslag att låta Qui-FM dela frekvens med Europe No 2.

Sändarantenn i Eiffeltornet

Diverse kända artister gick ut med en offentlig begäran att låta stationen fortsätta sända som förut. Dessutom gick stationen in med en begäran till Paris stadsmyndigheter om att få sätta upp sin sändarantenn i Eiffeltornet.

Bakgrunden var att man inte ville att Fun FM skulle störa sändningarna från Qui FM när man nu tvingades sända med lägre effekt. Fun FM har nämligen sin sändarantenn placerad i Eiffeltornet.

Problem för La Cinq

En tidigare undersökning av opinionsinstitutet CESP visade i maj månad att RTL Luxembourg hade de flesta lyssnarna och TF1 (TV-kanal 1) de flesta tittarna. Enligt undersökningen hade RTL 22.2 % av lyssnarna och TF1 43.7 % av tittarna. På andra plats kommer Antenne 2 med 28.6 %.

Samtidigt rapporteras att den 5:e TV-kanalen "La Cinq" som bl.a. ägs av Robert Hersant och Silvio Berlusconi har problem med likviditeten. Man överväger nu att öka stationens aktiekapital till 500 miljoner franska francs.

Kanalen har drabbats av ett underskott på 760 miljoner francs för 1987 och underskottet för 1988 förväntas bli 650 miljoner. SFP - Societe Francaise de Production som är det produktionsbolag som de flesta stationer använder sig av för sina inspelningar stämde nyligen "La Cinq" p.g.a. av obetalda räkningar på upp till 5 miljoner francs.

Afrikansk festival

Paris-stationen Sky Rock (96.1 MHz) sponsrade nyligen Africa Fete - den årligen arrangerade afrikanska musikkonserten i Parisområdet tillsammans med veckotidningen "Actuel". På festivalen återfanns artister som Manu Dibango, Toure Kunda, Princess Erika (f.n. aktuell med hitsingeln "Trop de Bla Bla") och den nyligen tillfrisknade Alpha Blondy som gjorde ett bejublat framträdande.

Uteblev från konsert

Alpha Blondy tilldrog sig tidigare radiostationen NRJ:s vrede när han missade att komma till en föreställning som sponsrats av radiostationen. Stationens direktör Max Guazzini uttalade att detta var sista gången som man hade sponsrat Alpha Blondy och samtidigt försvann hitsingeln "Sweet Fanta Diallo" från stationens spellista. Det senare sades dock inte vara någon som helst vedergällning från stationens sida utan berodde endast på att låten minskat i popularitet.

* * * * *

Tre nya stationer i Paris

CNCL har annonserandet startandet av tre nya stationer i Parisområdet. Bakgrunden är helt enkelt att hela tre stk frekvenser har blivit lediga. Bl.a. beror detta på att stationen Electric FM som ägdes av mediamagnaten Francis Bouygues (huvudägare till TV-kanalen TF1) upphört med sina sändningar.

Stationen lyckades aldrig tilldra sig en tillräckligt stor publik och det ryktas att de förlorat miljontals francs på detta lilla radioäventyr.

Electric FM ville först sälja frekvensen privat något som CNCL emellertid satte stopp för genom att dra in stationens licens i slutet av maj.

Europe No 1 förlorar lyssnare

Franska radions andra mest betydande AM-station i ordningen är Europe No 1 som under det senaste året både har förlorat lyssnare och pengar. Under denna tid har stationen dock både utnämnt en ny vice VD och en ny programdirektör.

Vice VD heter Jean-Pierre Elkabach och den nye programdirektören Patrice Blanc-Francard. Blanc-Francard har bl.a. producerat populära TV-program som "Les Enfants du Rock" på Antenne 2 och innan dess var han programdirektör på musikkanalen TV6.

Kvinnor de bästa eleverna

Kvinnor verkar ha en särskild intuition för radio. De bryr sig mer om innehållet i programmen och är inte så teknikfixerade som sina manliga kolleger. Den erfarenheten har lärarna gjort på Sånge Säby folkhögskola söder om Stockholm. Skolans medieutbildning är speciellt anpassad för närradion.

En av de första folkhögskolorna i landet med en genuin mediautbildning med inriktning på närradio var Sånge Säby Folkhögskola utanför Stenhamra på de natur-sköna Mälardalarna utanför Stockholm. Skolan ägs och drivs av en stiftelse som förvaltas av Studieförbundet Vuxenskolan och LRF Lantbrukarnas Riksförbund.

Utbildningen i bedrivs terminsvis i 8-10 veckor med 4-5 deltagare i varje grupp.

Dyr studio

Man har lagt ned mycket pengar på den radiostudio där utbildningen bedrivs ca 50.000 kr. Det finns dock ingen ULO-ledning från studion eftersom detta befunnits vara för dyrt. En del sändningar från studion har ägt rum över andra föreningsprogram men dessa har då varit bandade. Detta gäller bl.a. Skå IK.

Ingen som helst ljudprocessering finns eftersom filosofin är att eleverna skall lära sig handskas med det rena ljudet.

Redigeringsstudios

Förutom radiostudion sker en stor del av utbildningen vid de särskilda redigeringsbord som inretts vid sidan om studion. Man menar att det är A och O att kunna lära sig och redigera ordentligt.

Mixer och annan utrustning i radiostudion. Talstudion på andra sidan glasrutan. Här lär sig eleverna att handskas med det rena ljudet. Kompressorer och andra maskiner som behandlar ljudet är bannlysta.

Dessutom är det inte speciellt dyrt att anskaffa de skol-Tandbergare som bl.a. används i redigeringsarbetet. De är vidare mycket användarvänliga maskiner.

Förutom de gamla Tandberg maskinerna använder man sig av Studers PR99:or med inbyggd sax.

Eftersom utbildning på videoinspelning och redigering ingår finns dessutom en särskild redigeringsstudio för videoinspelningar inrymd i lokaliteterna.

Kvinnor är bäst

De bästa eleverna är kvinnor eftersom dessa har lättast att snabbt tillgodogöra sig innehållet i utbildningen och dessutom snabbast gör bra program.

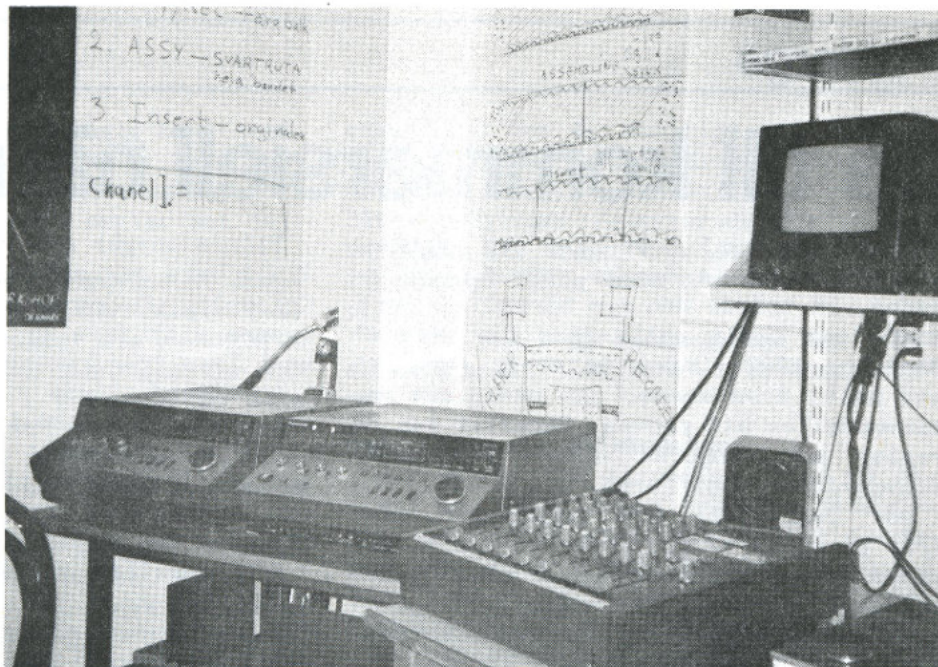
- Det verkar som om de har en särskild intuition för det här med att göra radio. Dessutom blir de inte så fixerade vid tekniken som deras manliga kamrater ofta blir. Det blir mera innehållet och budskapet i det som skall framföras och det är ju precis vad som är poängen.

Fy för R Stockholm

Även om man inte framhåller några särskilda förebilder när man utbildar gör man ingen hemlighet av att man är kritisk mot program som de som görs av Radio Stockholm och av s.k. "musikföreningar"

Utrustning för videoredigering finns också på Sänga Säby folkhögskola.

inom närradion som inte har något annat direkt syfte än att pumpa ut mängder av meningslös discomusik i etern.

Föreningen Chic FM är exempel på en sådan förening som bara sänder musik över sändaren i Stenhamra och som dessutom inte har någon aktiv föreningsverksamhet på orten varifrån programmen sänds.

- De sänder program över Stenhamra sändaren för att det är billigare STIM-kostnad än inne i storstan och för att sändaren har extrem riktningsverkan mot Stockholmsområdet.

Ingen formell kompetens

Även om eleverna får en gedigen och värdefull mediautbildning på skolan får de utöver ett diplom vid kursens slut ingen formell kompetens att arbeta professionellt med radio vid exempelvis riksel eller lokalradion. För det fordras vidare studier i ämnet.

- De kan däremot utöva sina kunskaper i sin hemmaförening när de kommer hem och skall sätta igång med närradioproduktion vilket är nog så viktigt.

Allt fler föreningar blir medvetna om vikten av att kunna "föra" sig rätt i mediasammanhang för att på ett meningsfullt sätt föra ut sitt budskap till lyssnarna. Detta är sant inte minst inom bondekooperationen.

Ombildas till hösten

Till hösten kommer verksamheten inom mediautbildningen att ombildas så att det kommer att bli ett mindre antal deltagare i varje grupp. Det är viktigt för möjligheterna att skapa en sammanhållning inom gruppen och för att resultatet skall bli så bra som möjligt.

- Idealet är en 2-3 deltagare i varje grupp. Om det är en större grupp kommer konkurrenstänkandet och rädslan för att göra bort sig inför de andra att ta överhanden och inverka menligt på studiearbetet. Är det sedan kvinnliga deltagare i en mindre grupp kan resultatet förväntas bli ännu bättre.

Text och foto: Robert Olsson

SAF Radio forts från sidan 5

vi och filtrerar, rattar nivåer, breddar stereon, limiterar, monokopplar rumbliga partier, skippar svåra intron o s v. Detta innebär att disc-jockeyn vid sändning inte behöver jobba livet ur sig. Det mesta är fixat vid inspelningen. DJ:n vet vad han får.

Behöver inte jonglera med skivor

Det blir ett bättre ljudtekniskt resultat än att jonglera med skivor med allt vad det innebär. Carts gör att det låter bättre i radio.

CD har förenklat musikspelandet, men har inte slagit ut carts än när det gäller hanteringen och framförallt möjligheten att själva skapa sitt sound för stationen.

Det går att skriva hur mycket som helst om det här, och jag kommer då och då att i denna tidning ge glimtar från SAF Radio.

Text: Lars Lundeberg

Foto: Kenneth Andersson

Efter musikvideon "I want you back" utnämner jag Bananarama till popens flimmerdrottningar. Under videons 3,5 minut förekommer minst 285 klipp, mer än ett per sekund!
/James Mollan

Ja till kommersiell närradio

Den första maj i år blev det tillåtet med reklam på de norska närradiostationerna. Då trädde den nya närradiolagen i kraft som skall gälla fram till den 31 december 1992. Under de drygt fyra och ett halvt åren kommer den beslutade reklammodellen att prövas. Därefter kan de regler som fungerat mindre bra under provperioden modifieras.

Det lagförslag som regeringen lade fram på våren 87 (se Frekvens 2/87) ändrades på flera punkter under höstens behandling i kyrko- och undervisningsutskottet. De borgerliga partierna motsatte sig att kommunerna skulle fördela licenser, som Arbeiderpartiet förespråkade.

När lagen antogs i Odelstinget den 16 november 87 var det bara Socialistiske Venster (4 st) och tre ledamöter från Arbeiderpartiet som röstade emot försöksperioden med reklam. Stortingspartierna har dock haft olika åsikter om setaljer och procentsatser i reklammodellen. Närradiomediet är nu permanent.

Ville förhindra maktmissbruk

En central närradionämnd - och inte kommunerna - skall dela ut licenser till stationerna. De borgerliga partierna ville undvika att ett kommunalt organ skulle kunna hindra "obekväma" stationer genom att vägra dem licens, t ex stationer med ambitionen att kritiskt granska de partier som styr kommunen och också bedömer licensansökningarna. Arbeiderpartiet ansåg att risken var överdriven för ett sådant maktmissbruk, och om det skulle inträffa hade ändå den förfördelade stationen möjlighet att överklaga till en central nämnd. Nu blir kommunen en remissinstans till nämnden.

Av reklamintäkterna skall 20 procent gå till en central fond med uppgift att ekonomiskt stödja mindre stationer. Arbeiderpartiet ville att 30 procent skulle avsättas medan Höyre förespråkade 5 procent. Mittenpartiernas förslag segrada.

Åtskild med en ton

Reklamen begränsas till 10 procent av sändningstiden, vilket är det samma som 6 minuter per timme. Den måste vara klart åtskild från programmen med en ton före och efter reklaminslaget. Reklam får inte göras för alkohol, tobak eller speciellt riktas till barn.

Större helger som jul, påsk och pingst skall vara reklamfria. Däremot fick inte Kristelig Folkeparti och Senterpartiet igenom sitt förslag att söndagar skulle vara fria från reklam.

Arbeiderpartiets ursprungliga förslag att kommunerna skulle stå för försäljningen av reklamtid samt fördela inslagen och intäkterna någorlunda jämnt mellan stationerna inom respektive kommun röstades ner av de andra partierna.

Den enskilda närradiostationen skall själv få sälja reklamtid eller så kan det ske genom ett gemensamt organ som stationerna står bakom på orten.

Begränsningar för privata ägare

Ingen enskild person, tidning eller medieföretag skall helt kunna äga en närradiostation. En enskild ägare får inneha högst 49 procent. Arbeiderpartiet ville sätta gränsen lägre, till 20 procent, men fick inte med sig övriga partier. Några ägarbegränsningar gäller inte för föreningar, organisationer och församlingar/kyrkor.

Den här gränsen för mer näringsdrivande ägare har tillkommit för att undvika uppkomsten av mediemonopol i kommunerna. Politikerna har varit rädda för att en närradiodrivande dagstidning, som redan har en väl fungerande nyhetsredaktion och annonsavdelning, skulle kunna konkurrera ut andra stationer och helt dominera opinionsbildningen på orten. Under försöksperioden fanns det inga begränsningar av ägandet och en hel del tidningar prövade på närradion.

Den här nya inskränkningen har därför i pressen mött starka protester. Arbeiderbladet, som för övrigt är negativ till radio- och TV-reklam, kallar modellen för "Missfosterradio" och skriver i en ledare den 6 november 87: "Om vi överhuvudtaget skall ha privat radio och TV, kan emellertid inte tidningarna uteslutas som ägare av sådana stationer. Tidningarna är, som professionella medieföretag, tvärtom de mest naturliga på ägarsidan".

Presskritik mot flera detaljer

Norsk Presseforbund riktade i början av året kritik mot flera detaljer i kultur- och vetenskapsdepartementets nya regelverk för närradion, t ex att den som är formell chef för stationen måste bo inom koncessionsområdet (=kommunen),

att 2/3 av ägarna också måste bo i området, att programmen skall ha lokal anknytning och att myndigheterna kan dra in licensen om stationen bryter mot dessa regler.

Under försöksperioden provade 22 dagstidningar på att sända närradio. Pressens missnöje återspeglar sig nu konkret i att endast ett fåtal tidningar har ansökt om licens, som i Buskerud där alla tidningar i fylket gått samman. Tillsammans kan de äga 100 procent av stationen så länge ingen enskild har mer än 49 procent.

Stora tidningar som Bergens Tidene, Aftenposten och Adresseavisen, vilka tidigare drev närradio, har inte lämnat in några nya licensansökningar. Orkla Media med aktiemajoriteten i sex dagstidningar har också dragit sig ur.

Intresset överträffat alla prognoser

Under försöksperioden har 281 närradiostationer sänt över hela landet. När mediet nu permanentats har såväl etablerade stationer som nya projekt fått söka licens, och intresset har överträffat de mest optimistiska prognoserna. Omkring 600 (varav ca 75 när-TV-projekt) har ansökt om licens. Denna anstormning har orsakat smärre kaos och försenat de nya stationernas premiär i åtskilliga städer.

Kulturdepartementet har valt att godkänna alla som uppfyllt kraven istället för att välja ut ett par på varje ort. Det administrativa förfarandet har varit omständligt och medverkat till förseningarna. Kulturkommittéerna i kommunerna har fått yttra sig om de lokala projekten till den nyinrättade närradionämnden, som vidarebefordrat ansökningarna till Kulturdepartementet för avgörande.

Inga nya frekvenser

Problemen har varit stora i Oslo, Bergen och Stavanger att fördela sändningstider. I Oslo har 60 ansökt om närradio, i Bergen 68 och i Stavanger 26.

I de här städerna skall dubbelt så många stationer (jämfört med försöksperioden) samsas på lika många (få) frekvenser som tidigare. Utbudet på frekvenserna kommer att bli mer uppstyckat, vilket kan resultera i att färre lyssnar och att annonsörerna blir mindre benägna att köpa reklamtid.

Det har blivit slagsmål om tider och krav på fler frekvenser. Oslo har fyra frekvenser och Bergen och Stavanger vardera två frekvenser. Teledirektoratet

säger att det är omöjligt att dela ut fler frekvenser till närradiostationerna, som i sin tur kritiserat att NRK fått frekvenser reserverade för P3 och P4 trots att ingen tror att dessa kanaler kommer igång inom överskådlig framtid.

I höst skall närradionämnden och Teledirektoratet diskutera frekvensproblemet.

Hade redan reklaminkomster

Hur mycket kan närradion få in på reklam? Ja, redan innan reklamen släpptes fri hade några stationer dylika inkomster mer eller mindre legalt. Radio 1 i Oslo hade t ex i januari en reklamomsättning på 1,2 miljoner norska kronor.

Det har tidigare varit tillåtet att låta icke-kommersiella föreningar/organisationer köpa reklamtid för sin verksamhet och företagen har fått annonsera om lediga platser. Fast ibland har dessa platsannonser sänts misstänkt ofta och utmålade det sökande företaget i väl positiva ordalag - det har liknat vanlig reklam.

Medieforskaren Thorolf Helgesen vid Bedriftsökonomisk Institutt har spått att närradios reklamintäkter under det här året kommer att uppgå till 75 miljoner kr och kan öka till 200 miljoner kr/år under en fyraårsperiod. Helgesen anser att endast 20 stationer kan tjäna pengar på reklam.

Ragnar Udjus, ordförande i Norsk Närradioförening, är mer optimistisk. Han räknar med 150 miljoner kr i intäkter under 1988 och att långt fler än 20 stationer kan försörja sig enbart på reklam.

Øyvind Lind Petersen på Radio Nettverk tror på omkring 120 miljoner kr/år genom reklam inom ett års tid och 300 miljoner kr/år om tre år. Han antar att den lokala annonseringen kommer att utgöra 75 procent av reklamen och resten vara nationell annonsering.

* * * * *

Norsk Programservice (NORPAS) och Kulturdepartementet har tvistat om hur reglerna för TV-sändningar i Norge ska tolkas. NORPAS startade provsändningar med reklam den 15 april via satellit till norska hushåll. Men Kulturdepartementet har hotat med att de kabelsällskap som vidarebefordrar NORPAS kan mista sitt tillstånd. Departementet menar att NORPAS skiljer sig från TV 3 (som kabelsällskapen får sända vidare) då det är en nationellt, rikstäckande bolag.

Radio Nettverk utmanar NRK-nyheter

Närradions första nationella nyhetsservice startade den 2 maj under namnet Radio Nettverk. Den servar ett 30-tal stationer från Kristiansand i söder till Tromsö i norr med tre minuter nationella och internationella nyheter varje halvtimme mellan kl 07.00 och 19.00. Överföringen sker via satellit.

Radio Nettverk har en redaktion på tio journalister i Stavanger som sammanställer nyheterna från bl a nyhetsbyråer, tidningar och utländska TV-program. På en filial i Oslo plöjer fyra journalister igenom huvudstadstidningarna för senaste nytt. De anslutna stationerna har också möjlighet att köpa nyheter av varandra på de dagliga telekonferenser som Radio Nettverk har med sina klienter.

Skall konkurrera med NRK

Syftet med Radio Nettverk är att göra närradiostationerna mer konkurrenskraftiga gentemot NRK. Lyssnarna skall inte behöva skruva över till en NRK-frekvens för att få höra de senaste större nyheterna.

Chefen Arvid Weber Skjaerpe kommer från den nedlagda dagstidningen Vestkysten i Stavanger liksom den större delen av redaktionen.

Radio Nettverk ägs till 100 procent av Viking Film i Oslo. I framtiden kan det

bli aktuellt att sälja andelar i nyhetsbyrån till närradiostationer.

Driften finansieras med 1,5 minuts reklam efter varje nyhetsbulletin, och det är Viking Films dotterbolag Link Up som säljer annonstiden. Man räknar med att få in 17 milj n kr per år på reklamen. Av dessa skall, enligt lagen, 20 procent avsättas till den centrala närradiofon- den. Men resten kommer gott och väl att täcks de redaktionella kostnaderna, som uppskattas till cirka 8 milj n kr/år. Förutsatt att prognoserna stämmer.

Siktat på ett morgonmagasin

Radio Nettverk uppskattar sitt potentiella lyssnarunderlag till två miljoner.

Framöver siktat nyhetsbyrån på att producera ett morgonmagasin på 15-30 minuter varje dag.

Eftersom införandet av reklam i närradion försenades fick Radio Nettverk i början nöja sig med att sända nationella platsannonser. Ett litet bakslag tills den riktiga reklamen fick klartecken senare under försommaren.

De centralt producerade inslagen från Radio Nettverk strider inte mot närradioföreskrifterna om lokalt programinnehåll eftersom man inte överskrider gränsen på högst 10 procent icke-lokala inslag (=sex minuter).

Motala långvågssändare forts fr sid 15

Men den första sändaren i Motala togs i bruk redan 1927. Det året hördes det välkända anropet "Stockholm-Motala" för första gången. Sändaren var på 30 kW och därmed en av de största i Europa. Men huset byggdes för att kunna inrymma en större sändare, för man visste att en sådan snart skulle behövas.

Kontakt via kortvåg

Numera sänder man bara kortvåg från Motala gamla radiostation. Det är föreningen Motala sändaramatörer som håller till med sin lilla sändare i ett rum på stationen. Därifrån har de kontakt med sändaramatörer i hela världen.

- Det kommer många hit som har hört om museet när vi pratat på kortvåg, säger Kurt Kratschmer i föreningen.

- Museet är intressant inte bara för att det är gammalt, utan för att mycket av det som finns i Europa slogs sönder i

frågningar om att köpa saker härifrån, men vi säger alltid nej, säger Kurt Kratschmer

Text och Foto: **Christer Hamp**

Antennen, Sveriges Radio AB

Svensk radio i Spanien forts fr sid 25

Stationen drivs av bl a Maria Stålnacke (f d Radio Malmöhus-medarbetare).

- Radio 5 har bara nyheter och reklam. Reklamen kommer hur som helst och de klämmer in fem minuter per halvtimme. Jag tror att vi ska klara oss rätt bra.

Går reklampförsäljningen bra kan det bli tal om att öka sändningstiden.

- Vi skulle gärna vilja ha en tre, fyra timmar, säger Cecilia. Det finns andra som hyr tid av Rueda Rato som verkar ligga lite löst till och på stationen är man klart imponerade av oss. **Olof Olsson**

Stuart Ward har lämnat TV Scandinavia

Herslow-effekten chockade Malmö's socialdemokrater

Radio A en nödvändig opinionsbildare

Skånepartiets fem mandat i kommunalvalet i Malmö 1985 blev en chock för socialdemokraterna, som förlorade makten till de borgerliga efter decennier av egen majoritet. Närradion ansågs ha stor del i valresultatet. Skånepartiets ordförande Carl P Herslow sände långa pass dagligen. Socialdemokraterna hade däremot upphört med sina sändningar. Valet 85 fick partiet att radikalt omvärdera närradion. Nu sänder arbetarrörelsens Radio A över 40 timmar i veckan. Vi besökte stationen inför årets val.

Radio A i Malmö är utan tvekan en av landets främsta närradiostationer. Både vad det gäller antalet sändningstimmar och programuppläggningsen. Till organisationen är samtliga till arbetarrörelsen närstående föreningar knutna. Det gäller ABF såväl som Unga Örnar, LO, eller Hyresgäströrelsen. Dessutom sänder Arbetsrekommunen egna program inom Radio A:s ram.

Sedan 1985 har stationen en professionell radioman vid namn Jerker Ericsson anställd att leda programverksamheten. Han har ett förflutet både inom lokalradion Radio Malmöhus och inom Riksradion i Malmö.

Lade ned sändningarna

- Till att börja med var närradion en ganska ointressant företeelse för socialdemokraterna i Malmö, berättar Jerker. - När närradion startade 1979 började man blygsamt med en kvart eller halvtimme i veckan och visste väl inte riktigt hur man skulle satsa. Det hela ledde så småningom till att sändningarna lades ned. På den tiden var det ju Skånepartiet med Carl P Herslow i spetsen som nästan hade monopol på sändningarna.

Vad var det då som fick socialdemokratin att tänka om? Ja det är ingen tvekan om att den s.k. Carl P Herslow effekten hade en hel del att göra med den saken.

5 mandat p.g.a. närradion

När Skånepartiet lyckades tillskansa sig fem mandat med närradions hjälp var det många socialdemokrater i Malmö som blev chockade.

- Tidigare hade vi hört på programmen och resonerat att "det kan väl inte vara någon som går på den propagandan som han sänder ut". Valet 1985 innebar ett smärtsamt uppvaknande för många socialdemokrater.

- Självtrodde jag att de drev med mig

Jerker Ericsson på Radio A i Malmö

när jag ringde ned hit till Malmö och fick beskedet att Skånepartiet fått fem mandat, berättar Jerker.

1985 kom så verksamheten igång på allvar. Jerker anställdes och 1986 hade man utökat sändningstiden till 10 timmar i veckan. Till följd av satsningen tvingades man göra en massiv utbildningsinsats.

- En del föll väl ifrån efter utbildningen eftersom de tydligen hade trott att de skulle vara fullfjädrade radiomakare efter utbildningens slut.

Nu ca. 40 timmar i veckan

Nu är Radio A i luften lika mycket som Skånepartiet på sin tid och t.o.m. mer. då man sänder drygt 40 timmar i veckan på 89.2 MHz och 3 timmar på 90.2 MHz. Sändningarna går tyvärr endast ut i mono eftersom Malmö fortfarande inte kommit igång med regelbundna stereosändningar till följd av närheten till Danmark.

Varje morgon kl 10.00 går man ut i etern med ett nyhetsblock. Jerker har spelat in proffsiga nyheter, intervjuer och ger t.o.m. en väderprognos vid nyhetssändningens slut.

- Vi måste anpassa oss till omgivande media och att vi faktiskt har att ta hänsyn till Radio Malmöhus. Visserligen försöker vi inte konkurrera med dem men vi vet att lyssnarna stänger av om de lyssnar på en station i längre tid än en tim-

me om det inte kommer nyheter.

Riksdagskvinnan i etern

Efter nyheterna inleds en pratstund med en socialdemokratisk riksdagskvinnan vid namn Ingegerd Anderlund. Hon pratar om det socialdemokratiska valmanifestet och särskilt om satsningarna på en kartläggning av arbetsmiljöerna vid 400.000 arbetsplatser. Dessutom diskuteras socialförsäkringen.

- Visste ni att borgarna planerar att skära ned kompensationsnivån i sjukförsäkringen till 80 % om de vinner valet?

Lyssnarna ombeds ringa in till programmet och kommentera satsningarna i valmanifestet och särskilt arbetsmiljöerna. De flesta som ringer upp verkar dock vara kända sedan tidigare och sådana som verkar ha för vana att ringa och polemisera ganska ofta.

Musiken blir lidande

Genom att pratet och diskussionerna tar större delen av programtiden i anspråk blir andelen musik ganska låg.

- I normalfallet har vi mer musik men nu är det snart valtider och man vill som programledare inte klippa av vare sig lyssnare i telefon eller de besökande politikerna när diskussionen kommer igång. Det gäller dock att vara känslig på den här punkten så att man inte skrämmer runt lyssnarna när pratet bara går runt och inte kommer någon vart.

Ljudlös kommunikation

Under telefonsamtalens gång kommunicerar Jerker och Ingegerd med hjälp av en tystgående Casio skrivmaskin som Jerker

skriver ned meddelande till Ingegerd med. För att lätta upp det hela mellan telefonsamtalen spelas dessutom jinglar som t.ex. "Inte kan borgarna i Malmö beskyllas för att vara maktfullkomliga - De är ju beroende av Skånepartiet" och "När Carl P Herslow talar om frihet är det sin egen frihet han värnar om - inte din och min".

Studion är väldigt påkostad med ett 8-10 kanalers mixerbord 2 stk Denon DR M33 kassettdäck en Technics CD SLP-770 samt en Revox rullbandspelare m.m.

Jerker avslutar programmet med "4 bugg och en Coca Cola" och kommenterar att när det kom fram att den skulle vara förbjuden strävade han efter att spela alla möjliga sorters låtar med varunamn som exempelvis "Rom and Coca Cola" och "Little Honda".

Många ideer

Jerker tycker inte att det går att jämföra lokal och riksradio med närradio.

- Det är svårt att jämföra eftersom det är så helt olika medium. Ingen annanstans har jag dock stött på så mycket iderikedom som inom närradion, säger han.

- Låt vara att man kanske får slopa 18 av 20 ideer eftersom en del helt enkelt är vansinniga, men de ideer som det går att göra något av är i regel så roliga att riksradiation eller lokalradiation förr eller senare stjälar dem.

Han har dock ingenting emot att dela med sig av sina ideer till andra stationer.

- Det kanske kan tyckas vara billigt att andra stjälar ideer av oss men så länge

Den socialdemokratiska riksdagskvinnan Ingegerd Anderlund pratar om arbetsmiljö och socialförsäkring i Radio A:s program över Malmö närradiosändare. I förgrunden kontrollbordet.

Jerker Ericsson vid kontrollbordet. Han är anställd på Radio A och har tidigare jobbat både inom riks- och lokalradio. Han är orolig för att ingen bryr sig om vilka som kommer att få makten över informationen i det framtida elektroniska samhället.

ingen lider skada av det och mediet utvecklas må det vara hänt.

Ring och hojta tävling

- En ide som föll ganska väl ut var "ring och hojta iden" eller "Linje Hojt" som de kallade programmet. Det gick ut på att lyssnarna inbjöds ringa in och hojta hämningslöst i ett par minuters tid. Efteråt korades slutligen en vinnare av en i allra högsta grad partisk jury, varefter alla de olika hojtandena klipptes samman till ett par minuters oavbrutet hojtande.

- Gissa om vi låg dubbla av skratt när det programmet gick ut i etern skrattade Jerker.

Informationssamhället är över oss

Jerker oroar sig över att ingen tycks bry sig om vem som har makten över informationen i det nya informationssamhälle som vi är på väg in i.

- Skulle jag få bestämma skulle jag vilja att alla kunde få en gratis data-terminal så att alla kunde få tillgång till gratis information.

Sverige har till skillnad från vissa andra länder inte förställt att gripa sig an den nya utvecklingen.

- Dessutom är det kanske så att vi inom branschen har svårt att anpassa oss tillräckligt snabbt till den nya situationen med satellitbefordrade TV-sändningar m.m. En motvikt till detta kommersialiserade utbud måste dock skapas.

Socialdemokratisk lokal-TV

Däremot försöker man planera för eventuella kabel-TV-sändningar i lokal-TV:n

men det är svårt att övertyga beslutsfattarna om att det går att göra kvalitets-TV för en ganska billig penning.

- De resonerar helt fel eftersom de i stället för att fråga vad man kan få för slags TV för exempelvis 100.000 kr frågar om det överhuvudtaget går att göra kvalitets-TV a la Sveriges Television för samma belopp.

Särskilda valprogram

Särskilda program kommer givetvis att sändas med anledning av valet och valkampanjen får väl redan anses ha börjat i Malmö.

- Vi kommer att försöka tuffa till oss inför valet, menar Jerker. Det är en lite ovan situation för oss socialdemokrater i Malmö eftersom vi befinner oss i opposition och det är vi inte vana vid.

- Alla påhopp kommer dock från vår sida att bemötas med vänlighet, korrekthet och information. Å andra sidan kommer vi att försöka utnyttja radiomediet för att bedriva ironi, satir och upplysning beträffande våra politiska motståndare.

Jerker tror dock att det kommer att vara en ganska tacksam uppgift att häckla den borgerliga majoriteten för vad de åstadkommit under sin mandatperiod.

De sista två månaderna innan valet kommer valdebatten i Radio A att vara allra mest intensiv.

Text och foto: Robert Olsson

Rättelse: I artikeln om Lunds Studentradi (nr 1/88, sidan 17, 1:a spalten) ska det stå: "- Telefunken-bandspelarna är från början av sjuttioalet och de börjar lämna in".

FEL UTESLUTA SKÅNEPARTIET

Malmö tingsrätt har i en ganska intressant dom slagit fast att det var fel av Malmö närradioförenings styrelse att utesluta Skånepartiet ur den gemensamma närradioföreningen vilket skedde i september månad 1985. Anledningen till uteslutningen var att Skånepartiet ansågs ha brutit mot MNF:s stadgar genom att ha förtalat enskilda individer och grupper, särskilt invandrare.

Resultatet är att skånepartiet nu får drygt 27.000 kr i skadestånd av Malmö närradioförening och dessutom förklaras uteslutningsbeslutet vara ogiltigt. Dessutom måste MNF betala rättegångskostnaderna på 30.000 kr. Domen har dock överklagats.

Malmö närradioförening nöjer sig inte med utslaget eftersom det anses tillintetgöra en suverän förenings rätt att själv besluta i angelägenhet som rör den egna sammanslutningen. I avvaktan på att beslutet vinner laga kraft behöver inget skadestånd utbetalas. Närradioföreningen har dock börjat arbeta på att få till stånd en bankgaranti för den händelse man inte skulle få rätt i högre instans.

Premiär för Åstorp

Så har då äntligen Åstorps närradio kommit igång med sina sändningar. Den första sändningen gick i luften måndagen den 25 juli och sändaren hade då varit i luften med dygnet runt information i ett par veckor på frekvensen 88.3 MHz. Till att börja med är det 5 timmar dagligen som programmen kommer att gå ut i etern.

Först ut på plan var löntagarpartiet som premiärsände från ett till radiostudio ombyggt hotellrum. Radio LP som sändningarna kommer att heta kommer inte att bara innehålla politik utan nyheter, kulturinslag och givetvis en massa musik har utlovats. Ordföranden Tony Wiklander medverkade vid invigningen vilket även f.d. ordföranden för Åstorps närradioförening Conny Prisell gjorde.

Förflutet på Radio Syd

Prisell som också är aktiv inom löntagarpartiet och som agerade DJ för sändningarna har ett förflutet bl.a. inom gamla Radio Mercur och Radio Syd. Dessu-

tom lär han ha varit DJ på någon radio-station i Västindien.

Sändningarna från Radio LP kommer förmodligen att skäras ned efter valet eftersom det förmodas att pengarna då är slut.

Bland de deltagande föreningarna märks dessutom Hyresgästföreningen som nyligen ansökt om sändningstillstånd och hoppas komma igång med program varje måndag fr.o.m. den 15 augustyti.

Första året räknar man med att 70.000 kronor kommer att behövas för att kunna bedriva verksamheten. Pengar som man hoppas att Åstorps kommun kommer att kunna ställa upp med.

Bred publikmätning

Närradionämnden har gått in med en begäran till regeringen om att få särskilt anslag för att genomföra en lyssnarundersökning av närradion på bred front. Närradion har sedan 1980 utvecklats och kommit igång på alltfler orter varför den undersökning som genomfördes 1980 inte längre kan ge någon vägledning vad det gäller att försöka få någon uppfattning om dagens närradiolyssnande.

Nämndens kansli tror att det kommer att behövas en undersökning av lyssnandet på ca. tolv orter av varierande storlek av vilka sex skulle kunna vara sådana som deltog i undersökningen från 1980.

I undersökningen skulle också särskilt behöva studeras hur föreningarna bedriver arbetet med närradio samt i vilken utsträckning föreningsmedlemmar lyssnar till programmen. Eftersom politiska föreningar utgör den största kategorin av nya tillståndsinnehavare skulle man med fördel kunna bedriva den sistnämnda studien på just politiska föreningar.

Närradionämnden som vill genomföra undersökningen under vetenskaplig ledning beräknar att undersökningen sammanlagt kommer att kosta uppemot 1 miljon kronor.

760 timmar mer i veckan

Som en illustration till behovet av en ny lyssnarundersökning publiceras uppgifter om närradiosändningarnas ökning under en vecka det senaste året.

Hela 759.5 timmars mer sändningar i veckan eller en ökning med 24.9 % på ett helt år noterades under en stickprovsvecka hösten 1987. I fjol var endast ökningen 604 timmar i veckan. I siffrorna ingår inte närradioföreningarnas programinformation och övriga sändningar.

RADIO ISLAM SLIPPER ÅTAL

JK har slagit fast att R Islam har smädat det judiska folket. Likväl väljer han att inte väcka åtal. Anledningen är enligt att en rättegång endast skulle komma att handla om bibelcitater och huvudfrågan, smädandet av enskilda personer komma i bakgrunden.

Trots att JK väljer att inte väcka åtal mot Radio Islam för deras hätska utfall mot judarna i närradioprogrammen menar han att R Islam måste se hans utslag som en varning. Radio Islam hade gått ut och menat att JK:s utslag måste ses som ett friande och att det nu var fritt fram att fortsätta i samma stil.

- Om R Islam uppfattar det på det viset är det beklagligt eftersom det visar att de inte har velat lyssna på vad jag har sagt, dundrar JK.

Per Ahlmark som tidigare hårt har kritiserat Radio Islams sändningar är nöjd med JK:s utslag.

Turistradio stoppad

Gotlands närradioförening har beslutat stoppa de särskilda turistradiosändningar som sänts ut i närradion på Gotland på i en veckas tid. Anledningen är att sändningarna riskerar att uppfattas som kommersiell reklam i radion. Det hade varit en annan sak om kommunen hade finansierat sändningarna menar styrelsen.

Det var någon vecka tidigare som sändningarna gick i luften på initiativ av en anställd utan att styrelsen gett sitt godkännande.

Samtidigt har två privatpersoner med stöd av bl.a. Stockholm Information Service, moderaterna och Motormännens riksförbund startat liknande sändningar i Stockholms närradio på 95.3 MHz. Programmen kommer gå ut under tiden 27/6-23/7 mellan 16.00 och 17.00 och 22.00-23.00 vardagar samt lördagar 10.00-11.00.

* * * * *

Orter med ökad räckvidd

Flera orter har fått tillstånd att sedan sist sända med ökad räckvidd. De är:
Gislaved 25 km
Härnösand 20 km
Skurup 15 km

Däremot har inte Svedala fått tillstånd att sända med ökad räckvidd.

Bråk om musik- radio i Höganäs

Knappt har Höganäs närradio kommit igång förrän bråket är i full gång om hur programmen skall utformas. Bakgrunden är en ansökan från Föräldraföreningen Mot Narkotika (FMN) om att få sända ett stort antal timmar musik och information varje vecka i närradion.

Från vissa håll utmålas risken för att Höganäs Närradio skall utvecklas till en skvalradio som överhängande.

Robert Thulin som är aktiv både inom FMN och på Radio Öresund i Helsingborg samt dessutom håller i förberedelserna för FMN:s Höganäsprogram säger att FMN inte ens inbjudits till Höganäs närradioförenings årsmöte för att diskutera det framtida samarbetet och det verkar då som om förutsättningarna för ett sådant är ganska litet.

Startar topp 10

Trots att inställningen till musik i Höganäs närradio varit ganska kylig har stationen nyligen startat en tio i topp lista. Det är Radio Ryd som sänder programmet som går i etern varannan lördag kl 16.30. Listan baseras på skivförsäljningen i Kullabygdens enda skivaffär som ligger i Höganäs.

P4 på egen frekvens

Lunds studentförening och Akademiska föreningen har fått tillstånd att starta sändningar för den särskilda radiokanalen P4 på en egen frekvens över Lund över sommaren. Tidigare har Radio AF sänt P4-programmen över Lunds ordinarie närradiofrekvens 99.1 MHz. Anledningen till att man ville ha en egen frekvens är i år att en alltstörre andel föreningar har ansökt om sändningstid över Lundasändaren varför förutsättningarna att bedriva musiksändningar oavbrutet minskat avsevärt. Därmed försvinner också vitsen med att ha en särskild radiokanal över sommaren som ju Radio P4 har haft karaktären av.

Sändningarna har gått ut sedan vårterminens slut på 91.3 MHz över Lundaområdet under arbetsnamnet Radio Syd. Programmen går ut 24 timmar per dygn och det är ca. 40-50 personer som arbetar aktivt med programmen varje dag.

SAF SÄNDER VOA

Sedan en tid sänder Sveriges Arbetsgivareförening (SAF) ut radiostationen VOA Europas program oredigerat över Citysändaren i Göteborg. Detta är ett tilltag som väckt kraftiga reaktioner från närradionämnden som menar att detta förfarande inte är förenligt med närradiolagens intentioner.

Av allt att döma kommer därför SAF att få upphöra med dessa sändningar. Frågan är om denna inställning också berör ut-sändningen av programmet "American Top 40" som sänds ut av SAF i Stockholm om än i redigerat skick med SAF:s egna program-jinglar.

VOA Europe sänds redan ut i privata kabelnät i Göteborgs stad sedan något år. Sändningarna består av nyheter, kommentarer och amerikansk popmusik.

På radion i Trångsund

MHz:	ORT:	* STYRKA:
88,0	STOCKHOLM CITY 1	42dB
88,2	SIGTUNA	14dB
88,4	SÖDERTÄLJE	36dB
88,9	STOCKHOLM/SYDVÄST	46dB
89,8	ENKÖPING	8dB
90,5	BROMMA/VÄLLINGBY	42dB
90,8	SKOGÅS (SLAV FÖR 102,4)	48dB
91,1	JÄRVA	24dB
91,4	TYRESÖ	30dB
91,6	BOTKYRKA/SALEM	36dB
92,9	VAGNHÄRAD/RADIO NOVA	32dB
94,5	NYNÄSHAMN	10dB
94,6	SOLLENTUNA	14dB
94,9	ÖSTERÅKER	8dB
95,3	STOCKHOLM CITY 2	42dB
97,0	UPPLANDS-VÄSBY	8dB
97,3	SOLNA-SUNDBYBERG	32dB
98,3	DANDERYD-TÄBY	34dB
98,5	HANINGE	38dB
98,9	UPPSALA	6dB
100,1	NACKA	34dB
100,7	LIDINGÖ	46dB
101,1	FAGERSJÖ/RADIO SYDOST	54dB
101,4	EKERÖ	22dB
102,2	JÄRFÄLLA	34dB
102,4	HUDDINGE	54dB
103,7	NORRTÄLJE	6dB

* Noteringarna anger relativ fältstyrka 1 mil sydost om Stockholm (Trångsund).

Sjöboförening fick dispens

Närradionämnden har godkänt sändningsrätt för en förening i Sjöbo kommun som inte hade existerat ett år innan ansökan om sändningstillstånd inlämnades. Anledningen är att närradionämnden beviljade föreningen dispens eftersom föreningen som var Sjöbo aktionsgrupp för flyktingar ämnade bedriva en kampanj i aktuell fråga inför årets kommunala folkomröstning i flyktingfrågan.

Däremot beviljade nämnden inte dispens för Malmöpartiet i Malmö som också hade ansökt om sändningstillstånd utan att ha existerat i ett år.

Utrymme för tre nya sändare i Göteborg

Göteborgs närradioförening har fått sin ansökan om ytterligare en närradiosändare till staden bifallen av närradionämnden. Dessutom har televerket utrett huruvida det finns plats för ytterligare sändare. Av utredningen framgår att det skulle finnas plats till ytterligare tre sändare mot för närvarande.

Förutom Citysändaren startas en ny sändare inne i stan. Dessutom finns ansökningar om sändare i Västra Frölunda och man funderar att sätta igång en sändare på Hisingen till vilken dock ännu inga ansökningar ännu inkommit.

Reklamförbudet skall inte omprövas

Som vi kunde rapportera om redan i förra numret kommer en mängd frågor att utredas som kommer att beröra närradions framtid. Det är frågan om sändarnas räckvidd, televerkets monopol på sändarna, närradionämndens uppgifter, föreningarnas sändningar och antalet närradioföreningar på en och samma ort m.m.

En fråga är dock definitivt klar och kommer inte att utredas vidare. Det är frågan om reklamförbudet och det kommer således att bestå.

Andra frågor som skall utredas är turistinformationen, centralproducerade program och program som kan anses bryta mot SNF:s etiska regler.

CHIQ-FM slutade sända i september

CHIQ-FM slutade sända lördagen den 17 september. Orsaken var att andra föreningar fått delar av stationens sändningstider över Ekerösändaren. CHIQ:s block skulle därmed bli för splittrade, och man ansåg det inte längre lönt att fortsätta, enligt Björn Mohr. Tidigare i år var det också bråk om CHIQ skulle få fortsätta använda Ekerösändaren. ■

Kan bli en förlustaffär

Samtidigt som Radio Tara - samarbetsprojektet mellan R Luxembourg och den irländska statsradion RTE väntar på klar-tecken från de lokala myndigheterna på Irland för att få tillstånd att resa sin gigantiska antennmast, hörs nu varningar för att den nya stationen aldrig kommer att kunna bli lönsam.

Enligt planerna skall en 500 kW sändare rikta signalen från Irland till Storbritannien på långvågsbandet. Men parlamentsledamoten John Bruton varnar för att stationen kommer att bli en ständig förlustaffär för de irländska intressenterna eftersom dess framgång beror på möjligheterna att sälja radioreklam i Storbritannien.

Bruton menar att stationen härvidlag kommer att få svår konkurrens från de tre planerade nationella kommersiella engelska radiostationerna samtidigt som marknaden redan är tillräckligt svår för de lokala kommersiella stationerna i England.

Inte bara popmusik

Trots att dessa stationer bara inte kommer att sända skvalmusik som Radio Tara planerar att göra kommer de att konkurrera om samma annonsutrymme.

Optimistisk ledning

Travis Baxter och John Catlett är nu i full gång med att planera inför Radio Taras start på 254 kHz.

- Radio Tara är det största som hänt brittisk radio på mycket länge. Vi ska ge radion tillbaka dess förlorade glamour, säger de i ett pressmeddelande.

Men exakt vilket program som ska sändas är än så länge hemligt. Baxter och Catlett konstaterar bara kort:

- Engelsmännen kommer att älska den här kanalen.

Även företagsledningen tror på Tara.

- Våra undersökningar visar att den nya långvågsstationen kommer att dra till sig många lyssnare som inte gillar det nuvarande brittiska radioutbudet.

Gust Graas, direktör för moderbolaget RTL i Luxemburg säger så här om satsningen:

- Radio Tara ligger helt i linje med RTL:s europeiska radioideologi.

Stationen kommer nu i början att sändas från klockan 6 på morgonen och fram till 19.

Patrick Stenbacka

Dessutom anklagade Bruton RTL för att vända kappan efter vinden genom att redan nu planera för inblandning i en av de tre planerade nationella kommersiella stationerna i direkt konkurrens med Radio Tara.

Under dessa omständigheter ifrågasatte Bruton hur pass långvarigt deras engagemang i R Tara kommer att vara.

I framtiden kommer det dessutom inte att finnas behov av långvågsmottagare i England eftersom engelsmännen i dag kan ta emot Radio 4 på såväl FM som långvåg.

Att sända till fartyg på havet som är en ganska tacksam lyssnargrupp man kan nå ut till med långvågssändningar menade han var en tveksam målgrupp att sälja reklamtid för.

Bruton menade avslutningsvis att om projektet skall stoppas av kommersiella eller ekonomiska skäl så är det bättre att det stoppas redan nu innan för mycket pengar har hunnit satsas och innan den irländska statsradion förlorar anseende på inblandning i affären.

Andra röster

Andra röster gör gällande att om Radio Tara kommer igång relativt snart så kommer man att ha ett viktigt försprång vad det gäller annonsintäkter när de tre nya nationella kommersiella stationerna i England väl kommer igång. Det tycker bl.a. Travis Baxter som är Radio Taras nyutnämnde stationsdirektör.

De lokala myndigheterna har redan gett tillstånd till byggandet av antennmasten men detta beslut har överklagats till en högre instans av lokalbefolkningen i området.

En styrelse bestående av representanter från både RTE och RTL har dock utsetts under ledarskap av Jim Culliton som är ordförande för den irländska radion. Baxter som utsågs till stationsdirektör har täta kontakter med Laser-stationens tidigare radio expert John Catlett i USA.

Robert Olsson

Sky Channel störst i Europa

Sky Channel har flest tittare i Europa av satellitkanalerna. Enligt den senaste PETAR-mätningen kan 10,7 miljoner hushåll ta emot kanalen, jämfört med 9,6 miljoner för Super Channel. Sky och Super Channel har en potentiell publik på 27 respektive 23,5 miljoner.

Dagligen ser 7,3 milj på satellit-TV. Barnen är de flitigaste tittarna.

Piteå gymnasieskola först med ljudteknikerutbildning

Efter många års planerande och ett års byggande står den färdig i Piteå - Sveriges första ljudteknikerutbildning inom reguljära skolväsendet. Denna unika utbildning är högsta grad en mans verk, f d rektor på Kom/Vux i Piteå, Sven Andersson är idé-givare och genomförare. Ingen begriper riktigt hur han har burit sig åt nu när planerna har blivit en verklighet.

Byggnaden ligger i anslutning till musikhögskolan i Piteå och bara inventarierna kostade fyra miljoner. Hela kallet gick loss på cirka elva miljoner.

När jag hälsar på sent en kväll i musikhögskolan är huvudlärare Lars Hallberg mitt uppe i en inspelning av fanfaren till VM-seglingarna i Luleå. Med sig i studion har han de båda kompositörerna Janne Sandström och K-G Johansson, båda lärare på musikhögskolan i vanliga fall. Den här kvällen har man fått hjälp av blåsare från regionmusiken i Boden.

Kontrollrum ett - Musik

Det nyinstallerade 28-reglars bordet från Neotek fungerar helt till belåtenhet, och två-tums-maskinen från Otari snurrar tills man har fyllt de 24 spårren. Framåt två-tiden är inspelningen klar och alla drar hemåt i den ljusa sommarnatten.

Det här är ett av de första jobben som görs i det stora kontrollrum ett - anslutet till den stora musikstudion. Studion är byggd som en halv åtta-kant och har ett väldigt dämpat hörn, "säckan". Medan resten av studion har en för levande musik, fin akustik.

För att kolla inspelningsresultatet

Neotek Elite från USA. Mycket bord för lite pengar, enligt Lasse Hallberg. Kostade drygt 400.000 och då har man ändå prutat bort automation och datastyrning. Den stora TV-monitorn är kopplad till en fjärrstyrd kamera i aulan.

Entrén till Musikhögskolan i Piteå är ganska diskret. Väl inne blir man dock imponerad av akustiken i den åttakantiga aulan, med ca 300 sittplatser.

har man två lyssningsrum. Ett par Boston A-40 för närlyssning och ett bamsesystem från Genelec, som bara det gick på över hundra tusen.

Kontrollrum två - Radio

Kontrollrum två är ett radioutrustat system och det har fönster mot både den stora musikstudion och en mindre talstudio. Det märks tydligt att det är gamla riksradiotekniker som planerat.

Hjärtat i systemet är ett Tore Seemkonstruerat regelbord, "Seesam 2", ett antal Studer A807 bandspelare, EMT 938 grammofonverk, en Sonifex spotbandspelare för cartsystemet och en CD-spelare från Studer. Studers CD-spelare är enligt Lasse förvånansvärt billig, bara sisådär tio tusen, med tanke på att den har allt man kan önska för radio; fjärrstart, snabbsökning och en funktion för att automatiskt få start från början av önskad låt.

Högtalarsystemet är ett Genelec-bygge. När man lyssnar på detta system förstår man varför teknikerna numera betraktar de gamla monitorerna från Yamaha som helt föråldrade. De finska Genelec-högtalarna har inbyggda slutsteg och aktiva filter och torde kosta cirka 25.000 parret.

DAT bara början

- Från början hade vi tänkt skaffa flera prylar, men vi har medvetet sparat genom att vänta köpa en del saker, be-

rättar Lasse Hallberg. Jag tror att de nya digitala grejorna kommer att bli både bättre och billigare än dagens analoga och då är det bra att ha lite sparade pengar. DAT är bara början.

Lasse själv har gått den långa vägen. Han började för många år sedan på TV i Umeå som ljudtekniker. Sedan blev det lokalradio och nu senast en tjänst på Riksradiön i Luleå. Nu är han tjänstledig för att vara huvudlärare åt 16 ambitiösa elever på Sveriges första riktiga ljudtekniker-utbildning.

Den enda som liknar denna utbildning är en kurs på 40 poäng på universitetet i Örebro. Men Örebro-utbildningen är kombinerad med journalistik och ljudteknik, med ungefär hälften av varje.

Sambo med Musikhögskolan

Lokaliseringen till en Musikhögskola är i det närmaste idealisk. När eleverna har gått igenom teori och olika grunder under dagen, så stannar de kvar på kvällarna och tränar på allt som rör sig och låter. Bara under våren har man bl a med mobilutrustningen, Sam -82, gjort ett 40-tal större produktioner. För Musikhögskolan är det också ett "lyft".

- Det låter plötsligt mycket bättre om allt som vi framför i aulan, berättar en av musikleärarna.

Det har också uppstått mycket spontant samarbete mellan teknikerna och musikstudenterna. Musikerna är ofta inne hos teknikerna och jobbar med Aatari; musikdatorn som är uppkopplad till olika syntar enligt Midi-systemet.

Hela skolan, både högskoledelen och ljudteknikerdelen, som egentligen hör till gymnasieskolans påbyggnadsutbildning, är uppkopplad med färdiga ledningar. Både audio-, video- och midi-ledningar går från alla musiklokaler till de båda kontrollrummen.

I ett expansivt skede

Högskolan är just nu inne i ett expansivt skede. En stor elektronmusikstudio ska byggas till hösten. Tvärsöver korridoren från ljudteknikerna, håller orgelbyggare från Grönlunds på och monterar en stork kyrk-orgel i en speciell orgel-aula. En illustration av spännvidden inom musiken.

Framtiden är mycket ljus, enligt Lasse Hallberg. Han räknar med att det kommer att behövas många fler ljudtekniker i framtiden och expansionen kommer framför allt att ligga utanför Sveriges Radio-koncernen.

Nybyggda konsert- och Folkets hus kommer att behöva ljudtekniker. En utbyggd lokal- och närradio kommer också att behöva professionell hjälp. Och till och med kommunerna kan komma att anställa proffs för alla ljudisntallationer inom en kommun.

För att få radioblocken så verklig-hetstroga som möjligt kommer man att sända i Piteå närradio fr o m hösten 88.

- Och jag är helt övertygad om att till nästa läsår kommer vi att få betydligt fler ansökningar, avslutar Lasse Hallberg.

Text: Lars Bergman

Foto: Jörgen Sundqvist

Radiostudions kontrollrum är lätt-jobbat och helt enligt RR-standard. Eleverna får även prova på producentrollen, och då turas man om. Egentligen skulle alla "självkörare" behöva den här utbildningen, tycker Lasse Hallberg.

Fortfarande lever offshoreradion i Europa, men frågan är hur länge till? Myndigheternas försök att stoppa alla radiosändningar som inte kan kontrolleras går allt längre. Den sista frihamnen, Spanien, har som nyblivet EG-land undertecknat Strassbourgfördraget som bland annat förbjuder spanska medborgare att medverka i offshoreradio-projektet. Därmed försvinner alltså den sista möjligheten för sändnings-skepp att på laglig väg gå in i hamn för reparationer etc.

Låt oss ta en titt på vad som händer ombord på Europas enda kvarvarande offshore-fartyg, Ross Revenge.

Glasfiberantenn felsatsning

De nya masterna på Ross Revenge verkar fungera ganska bra. Carolines signal på 558 kHz går ut med hyfsad styrka och kortvågssändningarna på 6215 kHz hörs också bra. När man under senvintern försökte att starta den stora 50 kW-sändaren på 819 kHz tog dock framgångarna slut. Den antenn som spänts mellan de nya masterna kunde bara användas för en mellanvågssändare i taget.

I stället valde man att satsa på en helt ny lösning. Från en nordamerikansk firma skeppades en glasfiberantenn över till Ross Revenge. Den såg ut som ett jättelikt metspö som smalnar av mot toppen och var cirka 25 meter lång. Efter mycket svett och tårar lyckades besättningen resa masten, som placerades i aktern på fartyget.

En stor spricka uppstod

Enligt leverantören var det inte nödvändigt att staga "metspöet", vilket man inte heller gjorde. Men när vinden fick

tag i den klena konstruktionen började antennen att svaja kraftigt. En stor spricka uppstod i bottenfästet, precis där masten skruvats fast i skeppsdäcket. Det tog lång tid innan denna kunde lagas.

När man senare försökte sända med den nya specialantennen visade det sig att frekvensanpassningen hela tiden ändrade sig. Mastens rörelser i blåsten gjorde att den "stämde ur". En totalt värdelös satsning för en offshorestation alltså - men det är å andra sidan knappast troligt att den kostar dem något. De gamla och erfarna rävarna bakom Caroline och Monique skulle aldrig lägga ut pengar på en sådan osäker uppfinning som inte testats för offshorebruk.

De senaste rönen talar nu om ännu en mast för att få liv i 819-kanalen och det verkar också som om man lyckats till viss del.

Mörk framtid för Caroline

Trots att det inte influtit några pengar under hela vintern fortsätter Caroline att pumpa ut sina musikprogram på 558 kHz. Att stationen befinner sig i ett av de svagaste skedena sedan i slutet av 1970-talet framgår dock tydligt.

Programmässigt har man samma profil som tidigare med mycket hitmusik, en och annan oldie och extremt lite prat mellan låtarna. Reklam existerar överhuvudtaget inte med undantag för kanadensiska Lotto 649. Jinglar används endast sparsamt.

Tackat nej till reklam

Caroline har faktiskt fått förfrågningar från ett flertal engelska företag som vill annonsera över stationen. Men man har sett sig tvungen att tacka nej. Det är förbjudet för brittiska bolag att göra reklam på offshorestationer, och

bestämmelser torde myndigheterna reagera på något sätt. Carolineorganisationen vill inte riskera en upprepning av Euro-siege 1985 när myndigheternas blockad mot Laser och Caroline förhindrade tenderbåtarna att nå fartygen och som till slut fick laser att ge upp.

Standarden på presentatörerna har sänkts avsevärt den gångna vintern. Det finns inte längre några direkta personligheter kvar. Det stora dragplåstret, programansvarige Peter Philips, lämnade i mitten på april Caroline efter tre års tjänstgöring. Han återfinns nu på ILR-stationen Invicta Radio i Kent. Det ryktas också om att Carolines nyhetsredaktör och allt-i-allo, Steve Conway, är sugen på att hoppa av till ILR.

Trafikrapporter vid rusningstid

mastraset tidigt i vintras har dock Caroline börjat låta lite mer som en "riktig" radiostation med regelbundna nyhetssändningar och trafikrapporter vid rusningstid under morgnar och sena eftermiddagar.

En färsk undersökning som gjorts av IBA, Independent Broadcasting Authority, visar att FM-lyssningen i Storbritannien breder ut sig med stormsteg. Hela 70 procent av ILR-stationernas lyssnare väljer FM före AM (mellanvåg). De nya ILR-stationerna som planeras kommer bara att sända på FM.

Framtiden ser mörk ut

Detta, samt det faktum att BBC ska lägga över samtliga sina nät på enbart FM inom några års tid, gör att framtiden ser mörk ut för Caroline. Att sända på mellanvåg och locka stora skaror lyssnare kommer att bli svårt. Med den gamla 90 meter höga masten kunde man få ut uppemot 10 kW på 558 kHz med ett mycket vasst och bredbandigt ljud. Stationen

lät då betydligt bättre än ILR-stationernas tråkiga AM-sändare.

Tyvänn tillåter inte nuvarande antennarrangemang vare sig hög effekt eller bra diskant, vilket gör det ännu svårare att få dagens ungdomar, bortskämda med Hifi-stereo och CD-kvalitet, att ratta in en radiostation med AM-modulation och halvdan signalstyrka.

Skeppet började driva

I slutet på mars upptäckte de ombordvarande på Ross Revenge att fartyget inte låg kvar på sin ursprungliga position i South Falls. Ankarkättingen hade gått av och skeppet började driva. Som tur var blåste det inte mycket och båten åkte aldrig ut i de starkt trafikerade sjöfartslederna i området.

Drivandet fortsatte i flera dagar och i Carolines väderrapporter nämndes North Falls istället för South som fartygets position. Den ofrivilliga utflykten slutade snöpligt på en sandbank som Ross Revenge gick upp på. En tillkallad bogserare kunde senare dra skeppet flott.

NORDZEE KAN ERSÄTTA MONIQUE

Den religiösa aktiviteten ombord på Ross Revenge, vilken legat nere efter mastbrottet i november, började så smått att komma igång igen under våren. Radio Moniques studio har fräschats upp, men det är inte troligt att Monique kommer tillbaka i etern - i alla fall inte under det namnet.

Ad Roberts hoppade in

Ett tecken på att någonting var på gång kom under april. Då hoppade gamle holländske offshoreveteranen Ad Roberts och kollegan Erwin van der Blik in på Caroline och gjorde program på engelska.

Efter diverse tester med den nya "met-spöantennen" på 819 kHz med relän av Caroline 558 hördes den första riktiga holländska testsändningen den 30 maj. Den sköttes av ovannämnda DJ:s och pågick från niotiden på morgonen fram till tidig kväll. En hel del reklam kunde höras, bland annat för Atari datorer och några LP-skivor.

Till spansk adress

Namnet Monique nämndes aldrig i sändningen, men man ville ha reaktioner från lyssnarna som skulle skickas till en adress i Spanien under namnet 819 AM.

Detta tyder på att Monique är död och begravnen. Om det är samma organisation bakom den nya stationen är ännu döljt i

dunkel. Det har pratats om att det nya namnet på stationen blir Radio Nordzee, vilket ju kan tyckas fantasilöst, om det nu stämmer. Radio Nordzee, Northsea eller RNI, sände mellan 1970 och 1974 utanför Hollands och Englands kuster och var en mycket välkänd och populär station.

Kanske är det just vad som behövs; ett namn som folk känner igen och som uppmärksammas i massmedia.

Svag mellanvågsstation i underläge

Och publiciteten lär behövas. Precis som i Storbritannien, och kanske till och med i ännu högre utsträckning, har AM-lyssnandet minskat drastiskt i Holland och Belgien. När dessutom den nya stationen endast förmår att krama ut 3-4 kW ur antennen på grund av dess primitiva konstruktion är det med näppe som signalerna når Benelux överhuvudtaget.

Det är svårt att inse hur en svag mellanvågsstation ska kunna konkurrera med de stora mängder legala och illegala FM-stationer som finns i Holland och Belgien. Något alldeles extra måste till för att locka lyssnare och därmed också annonsörerna. Sistnämnda kategori har ju redan ett mycket stort antal kanaler att föra ut sina budskap över.

WMR-PEST ELLER GULDKALV ?

Den första maj såg World Mission Radio födas - en religiös radiostation som med förinspelade program ska frälsa Europa med hjälp av kortvågssändaren ombord på Ross Revenge. Kortvågen har under flera månader använts till att reläa Carolines vanliga program, vilket också gjort det möjligt för oss här uppe i Skandinavien att följa verksamheten ombord.

Religion för hela slanten

Men nu är det alltså religion för hela slanten. Det verkar dock som om de verkliga programmen inte kommit igång riktigt ännu. Den enda förkunnaren av Guds ord så här långt är den i offshorekretsar så välkände evangelisten Johan Maasbach från Holland. Förutom dennes mäsande spelas mest kristen musik och en del jinglar för WMR, som för övrigt har en adress i Kalifornien.

Därför är det osäkert om WMR ännu bidragit till att förbättra Carolines svaga ekonomi. Maasbach levererade i mitten på april en ny generator som betalning för att hans förkunnelser sänds ut.

Förhoppningsvis finns det ett intresse bland amerikanska, penningstinna kyrkor att nå ut med sitt budskap, men det är märkligt att det tar så lång tid. Kanske vill de först se att sändningarna fungerar och att de verkligen går ut regelbundet utan ständiga tekniska avbrott.

Så här långt har den tekniska framtoningen inte imponerat. WMR-banden har trasslat, gått för fort och ibland för sakta. Vid vissa tillfällen har de till och med sänts ut baklänges! Ingen bra reklam för vad som uppges vara ett professionellt försök till en internationell radiostation med religiösa program.

Trångt hos "Lurverket"

INGEMAR LINDQVIST

Televerket har i alla tider varit ett troget stöd för (s) i frågor som rör möjligheten för annan rundradio än SR-koncernens. Alltid lika garanterat förutsägbart - som amen i kyrkan - har "TRÄNGSEL I ETERN" hävdats som en redan uppnådd realitet, ett absolut tekniskt hinder mot annorlunda situation än den rådande. I debatter har politiker stött sin argumentation på Televerkets utlåtanden som om de utgjorde kalla fakta och ofrånkomliga skäl för ett bibehållet radiomonopol.

Andra har invänt och undrat hur t ex USA får plats med fler radiostationer än vi i Sverige. Eterutrymmet i Stockholm borde rimligtvis vara ungefär lika stort som i t ex New York?! Om så inte är fallet kanske det tyder på att Televerket skött de internationella förhandlingarna om frekvenstilldelning slapphänt? Televerket har då indignerat slagit ifrån sig frågan genom att hävda att teleförvaltningarna i sådana länder är korrupta och oseriösa(!), i seriösa Sverige har vi TRÄNGSEL I ETERN!

Av "tekniska" skäl fanns inget utrymme i etern för Radio Nord.

Av "tekniska" skäl fanns inget

utrymme i etern för Radio Syd.

Av "tekniska" skäl fanns inget utrymme i etern för Närradion.

Det var Televerkets expertutlåtande! Men så infördes Närradion ändå, trots Televerkets ovilja. Televerket fick som tröst ett monopol över sändarna. Dessutom svängde (s) i Närradio-frågan; sedan STIM-avgifterna införts och andra avgifter skärpts ansåg de plötsligt att Närradion kunde vara till nytta för små, fattiga föreningar (s). Men det svängde hos Televerket också; de upptäckte att här fanns PENGAR att tjäna! Därmed var de "tekniska" hindren hux flux borta... plötsligt var utrymmet för närradiosändare obegränsat, som det verkade. Utbyggnaden tog fart och nu kunde sändareffekter på flera hundratal Watt tillåtas, mot tidigare max 1 Watt. Trängsel i etern? PENGAR!

Om yttranden i etermediafrågor kommer från Televerket må de sålunda endast ses som partsinlagor från ett företag vars syften i första hand är kommersiella och i andra hand enögt politiska. Det är på tiden att det i Sverige tillskapas en tillförlitlig myndighet, typ amerikanska FCC, som ickekommersiellt och opolitiskt kan granska förutsättningar för våra etermedia.

Repris på repris på repris

De två engelska satellitkanalerna Sky Channel och Super Channel håller på att gräva sina egna gravar genom ideliga repriseringar av program på bästa tittartid mellan kl 19 och 22. Nästan samtliga de serier (75-100 %) som går på kvällarna har redan visats på respektive kanal och i de flesta fall så sent som 1987. Super Channel-tittaren riskerar t o m att för tredje gången se vissa av serierna sedan kanalen startade den 30 januari 1987.

Med sådan programpolitik räcker det att titta på Sky och Super vartannat år, eller så kan man helt enkelt undvika 19-22-passen. Då får man istället sport, nyheter, musikvideoprogram, barnprogram och tvåloperor.

Långfilmer förekommer vissa kvällar, men även dessa är påfallande ofta repris. Super Channel hade t ex en serie under 87 med brittiska science fiction-filmer. En del av dessa, som the Body-snatchers, visades tre gånger!

Dyrt med ett attraktivare utbud

Orsaken till dessa många repriseringar av serier och filmer är enkel; de har inte råd till ett attraktivare utbud på Sky och Super.

Super Channel har en budget som tillåter en programkostnad på drygt 2.000 pund per timme. Förhållandet borde vara det samma på Sky. Ett avsnitt av en ny serie kan gå på minst 9.400 pund och de billigaste långfilmerna ligger i samma prisklass.

Skys och Super Channels driftskostnader per år är ungefär lika stora, 20-21 miljoner pund. Den walesiska Kanal 4 har

som jämförelse 45 miljoner pund om året enbart till programproduktion.

Bildäck bekostar vädret

Musikvideoprogram är billiga att producera och sporten är antingen sponsrad eller visar äldre matcher från USA, Irland och Australien. En växande andel av det övriga utbudet sponsras. Bägge kanalernas väderrapporter sponsras av bildäckstillverkare. Den engelska dagstidningen Times (som innehas av Sky Channels ägare Rupert Murdoch) betalar fyra st tvåminuters nyhetsbulletiner på Sky och Yoko bekostar skräckfilmerna på samma kanal.

Super Channel använder sig av "barter syndication" för att kunna visa Muppet Show, en form av finansiering som blivit allt vanligare i USA. Henson International, som producerat serien och har rättigheterna till Muppet Show, erbjöd programmet gratis om de fick 16 minuters reklamtid per vecka. Den här tiden har Henson i sin tur sålt vidare till annonsörer och får på det sättet in pengar på visningen av avsnitten.

Problem från starten

Super Channel hade ambitionen att visa det bästa från brittisk TV när den startade förra året. Premiärminister Margaret Thatcher var med på den TV-sända inbjudningen för att understryka det **brittiska**. BBC och ITV skulle leverera det bästa de hade.

Bara någon dag efter premiären råkade kanalen i konflikt med de engelska skådespelarna och deras fackförbund Equity. Super Channel hade ett avtal om att skådespelarna skulle få 30 pund per program och serieavsnitt. Fast varje skådespelare skulle först ge sitt godkännande till respektive program/serie som de var med i. Super Channel hade bara fått klartecken från ett fåtal av skådespelarna när man startade och var därför tvingad till att dra tillbaka de flesta engelska programmen under de första veckorna.

Det blev kaos i programtablåerna. Amerikanska serier kastades in och de fåtaliga engelska programmen visades flera gånger. Skådespelarna krävde att de program som de medverkade i fick visas på Super Channel tidigast tre år efter premiären i Storbritannien. De var rädda för att de nationella TV-bolagen i Europa skulle bli mindre intresserade att

Super Channels väderrapporter sponsras av bildäckstillverkaren Goodyear.

köpa engelska program om de redan hade visats på Super Channel. Parterna kom till sist överens om minst ett års fördröjning.

Konflikten resulterade också i att den populära engelska tvåloperan EastEnders byttes ut mot den australiska Sons and Daughters, som fortfarande går på Super.

Tvingades avskeda personal

Under sommaren 87 visade det sig att utgifterna blivit mycket högre än man räknat med. ITN, som producerar det halvtimmeslånga Super Channel News, var tvungen till att spara in 1 miljon pund och fick därför låta 16 personer övergå till andra sysslor inom ITN. Super Channel skar ned sin personal från 100 till 75. I besparingsplanen ingick även inskränkningar av personalen på Virgin (en stor aktieägare) med 35 personer och på Music Box (producerar musikvideoprogrammen) med 16 personer.

Aktieägarna fick dessutom skjuta till 6 miljoner pund extra. De hade tidigare bundit upp sig för 40 miljoner pund för att starta och driva kanalen det första året. Det blev omkastningar på ett par chefsposter och Music Box tvingades upphöra med nattsändningarna. Super Channel var inte längre en dygnet runt station.

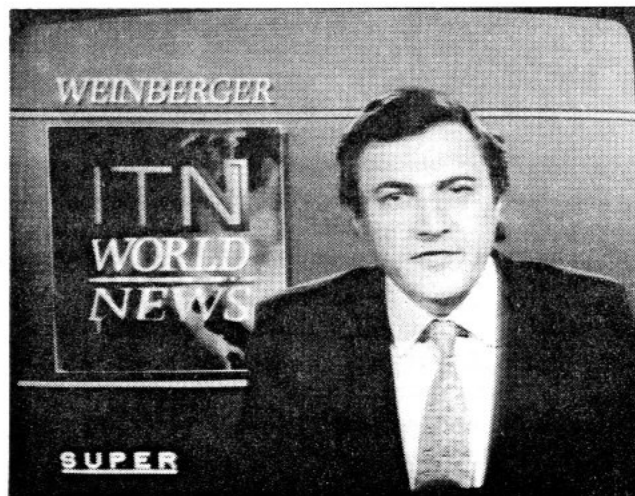
Blivit mer populistisk

Sedan sommaren 87 har Super Channel gradvis tvingats överge konceptet att visa det bästa från Storbritannien. Kanalen har blivit alltmer populistisk med ett utbud som närmat sig Sky Channel.

På grund av ITN:s besparingar försvann sporten, trafikrapporterna och vädret från Super Channel News. Vädret blev istället sponsrat av Goodyear. Nu består halvtimmen av världshändelser, ekonominyheter med börs- och valutakurser, europeiska nyheter och ett längre reportage.

Programmen om bilar och vetenskap samt en krönika om vad de europeiska tidningarna skriver har upphört.

Den nya programfilosofin har främst märkts i barnprogrammen. De pedagogiska och snälla serierna från England har ersatts med tecknade rymd-, hjälte- och monsterserier, som G I Joe, Thundersub, Robotech och Inhumanoids där striderna mellan det onda och goda är det genomgående temat i varje avsnitt. Inhumanoids är en veritabel resa genom skärselden. Hjältarna har fullt upp med att bekämpa hiskeliga bestar som trivs bäst bland glödande magma i underjorden.

John Suchet har varit nyhetsankare på Super Channel News sedan starten.

och riktar sig direkt till de yngre titarna.

Störst i Holland och Västtyskland

De engelska programmen på Super Channel har inte enbart gett plats för andra angolsaxiska produktioner utan även för holländska Say Ah och tyska Tatort. Denna medvetna strävan att göra utbudet mer europeiskt medför också reklam på tyska, holländska och ibland svenska.

Det är utanför England som de bägge satellitkanalerna har flest hushåll som kan ta emot programmen. Av de knappt 10 miljoner hushåll som har Super Channel finns bara 120.000 i Storbritannien medan det finns 3,3 milj i Holland och 2,7 milj i Västtyskland. Sky Channel når ut till nästan 12 miljoner hushåll, varav 260.000 finns i Storbritannien, 3,3 milj i Holland och 3,1 milj i Västtyskland. I Sverige har 319.000 hushåll Super och 420.000 Sky Channel. Siffrorna kan ha ökat eftersom nya hushåll fortlöpande kopplas in på kabelnäten.

Ted Turner visade intresse

Trots besparingarna och programomläggningarna fortsätter Super Channel att förlora alltför mycket pengar enligt ägarna. Förlusten under 87 uppskattas till 19 miljoner pund.

Super Channel ägdes från början av Virgin och 14 och de 15 ITV-bolagen - Thames Television stod utanför.

På hösten 87 visade Ted Turner (som bl a äger CNN) intresse för att köpa Super Channel, men affären blev aldrig av. I våras framkom uppgifter om att Television Broadcasting Company (som ägs av London Weekend Television, Saatchi and Saatchi, Dixon och Thames Television)

heller resulterade i något.

Under våren förhörde sig Super Channel hos Sky Channel om en fusion, men Sky avvisade ett samgående eftersom dess ägare Rupert Murdoch har mer storslagna satellitplaner (se på annan plats i den här avdelningen).

Virgin lade fram en katastrofplan

I mars lade Virgin fram en katastrofplan för att kunna säkra Super Channels fortsatta drift. Virgin erbjöd sig att ta över förlusten på 19 miljoner pund och tillsammans med de större aktieägarna skjuta till nytt kapital. En del av de mindre ägarna har köpts ut och Virgin har ökat sitt aktieinnehav från 15 till till 35 procent (senast ökade andelen i augusti från 28 till 35 procent då Virgin köpte ut London Weekend Television). Nu har Virgin nästan hela aktieinnehavet tillsammans med Granada (20 %), Yorkshire TV (15 %), Television South (11 %) och Anglia (5 %).

Ett annat resultat av planen var att VD:n Richard Hooper avskedades och att Robert Devereux från Virgin Communication blev styrelseordförande för Super Channel. Ännu har ingen ny VD utsetts och det verkar som Devereux tills vidare tagit över delar av denna post.

Devereux tänker skära ned utgifterna med 25 procent. I juli togs de pedagogiska "gör-det-själv-programmen" (matlagning, fotografering, yoga m m) bort ur förmiddagstablåerna och ersattes av Music Box-repriser.

Nästa steg är att stycka upp ITN:s halvtimmesnyheter kl 22 i fyra stycken 15-minuterspass. Sändningstiden fördubblas visserligen, men produktionskostnaderna stiger inte lika mycket eftersom

en del av nyheterna skall finnas med i samtliga fyra pass. Här har Super Channel och ITN gjort ett specialavtal om att dela inkomsterna från reklamen som ligger före och efter nyheterna. ITN ska få huvuddelen av dessa inkomster till deras utgifter för nyhetssändningarna är täckta.

Super Channel började som en storställd dygnet runt-kanal med kvalitetsprogram, men har efterhand fått dra ner på både sändningstid och kvalitetsanspråk.

Sky Channel snart hela dygnet

Sky Channel startade tvärtom i blygsam skala i april 1982 med två timmars sändningstid om dagen till 200.000 hushåll i Finland och Norge. Sändningstiden har efterhand utökats till nuvarande 06.30-03.00/30, varav God Morgon Scandinavia fyller passet 06:30-07.30 och Arts Channel 01.00-03.00/30.

I oktober utökas tiden med tre timmar på nätterna mellan Arts Channel och God Morgon Scandinavia, och Sky blir en dygnet runt-kanal. Då släpps Landscape Channel in i tablåerna; vilket blir ett reklamfritt block med instrumental musik bildsatt med filmer av landskap, haven, solen, naturen och djurlivet. Uppgifter om musiktitel, LP-skiva/CD och artist skall textas på rutan, alltså inga videojockeys.

Bakom Landscape Channel står skivbolaget Coda/Landscape, som specialiserat sig på lugnare musik av t ex Rick Wakeman, John Themis och Claire Hamill. Den här musiken, en slags blandning mellan rock och jazz, har annars mycket svårt att nå ut till konsumenterna via radio och TV. I USA betecknas den som "New Age". Klassisk musik skall också få utrymme i Landscape Channel.

Skär ned på musikvideoprogrammen

I somras upphörde Sky Channel med musikvideoprogrammen "Heartline" (med Tony Blackburn), "UK Despatch" och "The Great Video Race". De kommer att ersättas av nya prat-program och en utvidgad service åt de yngsta tittarna. Under tiden har repriser av främst Much Musics produktioner fungerat som utfyllnad på de gamla musikvideoprogrammens tider. Sky kommer att fortsätta visa de kanadensiska videoprogrammen från Much Music (Canada Calling, New Music, Soul in the City och Soft and Romantic), den engelska och europeiska topplistan och Countdown från Holland. Antagligen fortsätter också det tyska videoprogrammet "Made in Germany".

Bevakningen av affärs- och börsnyheter är en viktig del av Super Channel News

Uniroyals bildäck sponsrar Sky Channels väderrapporter.

Sky väljer följaktligen att skära ned på sina musikvideoprogram medan Super ersätter andra program med Music Box-repriser. Fast Sky går fortfarande med förlust sju år efter premiären. Ägaren Rupert Murdoch uppskattas ha investerat 50 miljoner pund under den tiden. Förra året var förlusten 10,2 miljoner pund, och Murdoch har nu svårt att hitta andra än sig själv som vågar satsa pengar på

kanalen.

Trögt med reklaminkomsterna

Det genomgående problemet för både Sky och Super Channel är att de inte får in tillräckligt mycket reklaminkomster. Marknaden för den paneuropeiska reklamen uppskattas vara värd 20 miljoner pund, och man beräknar att Sky och Super Channel har kapat åt sig 75 procent av denna summa. Sky Channel uppger att man fick in 12,5 milj pund i reklamintäkter under 1987, vilket skulle innebära endast 4 milj pund för Super Channel.

Med sin nuvarande defensiva programpolitik med repriser på bästa sändningstid är det svårt att förstå hur Super Channel skall kunna komma ifatt Sky Channel, som för all del också har många repriser.

Bägge kanalerna är ute på djupt vatten med sådan programfilosofi, och frågan är om de inte måste gå ihop för att kunna erbjuda ett slagkraftigt utbud som kan locka tittarna i konkurrens med de nationella TV-bolagen och de många specialiserade satellitkanalerna som riktar sig till Västtyskland, Frankrike och Skandinavien.

Murdoch planerar nya kanaler

Trots att Rupert Murdoch hittills förlorat hundratals miljoner kronor på Sky Channel planerar han att starta nya kanaler från Astra-satelliten i början av 1989. Denna luxemburgska satellit (se Frekvens nr 1/87) med 16 TV-kanaler ska skjutas upp i november, och konsortiet bakom försöker nu knyta till sig såväl nya som redan existerande satellitprogram.

Murdoch har tecknat kontrakt på tre TV-kanaler och en radiokanal samt har option på en fjärde TV-kanal som kan bli den sameuropeiska sportkanalen Eurosport. Bakom denna står 16 nationella TV-bolag inom EBU och Murdochs News International.

På tyska och engelska

Murdoch uppges satsa 300 miljoner kronor på Eurosport. De 16 TV-bolagen skall leverera programmen. Sändningarna kommer att finansieras genom reklam och sponsorer. I starten skall Eurosport sända 9 timmar om dagen med planer på att efterhand utöka till 18 timmar. Sportevenemangen skall i början kommenteras på engelska och tyska. Så småningom hoppas Eurosport kunna erbjuda kommentarer på

sju olika språk.

Dagligen visas mycket sport på den interna EBU-kanalen mellan TV-bolagen, arrangemang som vi sällan får se i Sverige eller som blir en snutt i sportprogrammen. Det är t ex fotbollsmatcher mellan utländska landslag eller klubblag, de inledande omgångarna i tennisturneringar och lokala friidrottsgalor.

De andra tre "Murdoch-kanalerna" blir Sky Channel med liknande utbud av underhållning som idag (kanalen flyttar till Astra), Sky Movies 18 timmar per dygn med långfilmer till Storbritannien och Irland enligt betal-TV-modellen och Sky News med europeiska nyheter efter CNN-koncept. Radiokanalen Sky Radio blir en musikstation 24 timmar per dygn med bas i Holland.

* * * * *

Tre USA-bolag vill köpa Super Channel

Tre amerikanska mediebolag anmälde i augusti sitt intresse att köpa in sig i Super Channel. Det är Home Box Office, United Cable och Turner Broadcasting. Virgin skulle i så fall behålla sitt ägandeskap i TV-kanalen och ett par ITV-bolag köpas ut av amerikanerna. Det talar också om en brittisk köpare. ■